

Mirasbırakanın Anonim ve Limited Ortaklıklardaki Payını Muvazaalı Olarak Devri

Collusive Transfer of the Legator's Share in the Joint Stock and Limited Partnerships

  Dr. Öğr. Gör. İbrahim Akan ÖZDEMİR*

 10.60002/ebyuhfd.1476275

ÖZ

Mirasbırakanın anonim ve limited ortaklıklarda pay sahibi olduğu hallerde ortaklık paylarını da muvazaalı olarak devretmesi durumuyla ülkemizde gündem güne daha çok karşılaşılmaktadır. Bu halde miras haklarının çiğnendiği iddiasında olan mirasçılar, miras haklarının korunması bakımından birtakım imkanlara sahiptirler. Söz konusu olanaklardan -yasal veya saklı paylı- mirasçılardan hangileri tarafından ve -devredilen payların tenkisi veya devir işleminin hükümsüzlüğünün tespiti gibi- korunma yollarından hangisine dair prosedürün işletilerek kullanılacağı, ortaklık pay senedinin türüne ve devir şekline göre değişkenlik göstermektedir. Mirasbırakanın muvazaalı olarak ortaklık paylarını

* Gaziantep Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

Makale Bilgisi/Article Info: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received: 30.04.2024 | **Kabul/Accepted:** 15.06.2024.

Bu makale, intihal programında taranmış ve iki (kör) hakem incelemesinden geçmiştir. This article was submitted in a plagiarism program and reviewed by two (blind) referees.

Atf/Cite as: İbrahim Akan Özdemir, “Mirasbırakanın Anonim ve Limited Ortaklıklardaki Payını Muvazaalı Olarak Devri”, EBYÜ-HFD, C. 28, S. 1, Haziran 2024, s. (309-350).

Bu makale **Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası** lisansı ile lisanslanmıştır.

devrettiği haller ile ortaklık paylarının türleri ve devir şekilleri arasındaki dikkate değer ilişki, konu üzerinde değerlendirme yapılma ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bu gereklilikten hareketle çalışmamızda anonim ve limited ortaklıklarda pay devir usulleri açısından şekle bağlılık unsuru ile muvazaalı işlem arasındaki bağlantı ortaya konulmuştur. Bahse konu bağlantı özellikle pay tenkis talebi veya pay devrinin hükümsüzlüğünün ileri sürülmesi bakımından önem taşımaktadır. Konuya dair yapılan teorik değerlendirmeler yanında Yargıtay kararlarından faydalanılarak mirasçılarının başvuracakları hukuki yollara dair uygulamaya yönelik muhtemel çözüm imkanlarının irdelenmesine gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anonim Ortaklık, Limited Ortaklık, Pay Devri, Mirasbırakan, Muvazaalı İşlem.

ABSTRACT

In our country, in cases where the legator has shares in joint stock and limited partnerships, the situation of collusionally transferring the partnership shares is increasingly encountered day by day. In this case, heirs who claim that their inheritance rights have been violated have certain opportunities to protect their rights. Which of these opportunities will be used by the heirs and which protection method will be used by them varies depending on the type of partnership share certificate and the method of transfer. The remarkable relationship between the cases where the legator fraudulently transfers the partnership shares and the types and transfer methods of the partnership shares brings up the need for evaluation on the subject. Based on this requirement, in our study, the connection between the formality element and collusive transactions in terms of share transfer procedures in joint stock and limited partnerships is revealed. This connection is especially important in terms of a request for reduction or claiming the invalidity of the share transfer.. In addition to theoretical evaluations on the subject, an effort has been made to examine possible practical solutions regarding the legal remedies to be applied by the heirs by making use of the Supreme Court decisions.

Keywords: Joint Stock Company, Limited Partnership, Share Transfer, Deceased, Collusion Transaction.

GİRİŞ

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak yaptığı devirlerin konusu uygulamada daha ziyade taşınmaz devirleri açısından gündeme gelmektedir. Muris muvazaası kavramı açısından gerek doktrin ve gerekse uygulamaya yaklaşık elli yıldır rehberlik eden bir karar olarak 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kurulu (İBK) kararı öne çıkmaktadır. Yargıtay tarafından söz konusu İBK'nin taşınmazlarla ilgili ve kendi alanı ile sınırlı bir ilam olduğu gerekçesiyle -karar ile adeta özdeşleşmiş- muris muvazaası

kavramına dair hükümlerin taşınır devirlerinde uygulanamayacağı ileri sürülmektedir. Son dönemde ise özellikle ticari alanda yaygın şekilde yer almakta olan anonim ve limited ortaklıklarda, pay devirleri açısından muvazaalı devir iddiaları da gündeme gelmeye başlamıştır.

Anonim veya limited ortaklık payının mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı işlem ile devredilmesi halinde Yargıtay, ortaklık paylarının taşınır mal olduğunu kabul etmekte ve böylelikle 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İBK'ye göre muris muvazaasına dayalı olarak pay devrinin hükümsüzlüğü iddiasının ileri sürülemeyeceğini ifade etmektedir. Bu yaklaşımın kabulü halinde yalnızca saklı paylı mirasçılar, ileri sürecekleri tenkis talebi ile yasal miras haklarına nispeten daha az miktardaki saklı paylarını elde imkanına kavuşabileceklerdir.

Yargıtay tarafından mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılan pay devirlerinde -saklı paylı olsun olmasın- tüm mirasçıların muris muvazaası yerine genel muvazaa hükümlerine dayanabilecekleri kabul edilmektedir. Yargıtay'ın bu yaklaşımı, her somut olayda mirasbırakan tarafından yapılan devir işleminin 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İBK'deki unsurları taşıması halinde "*muris muvazaası*"; devir açısından TBK md. 19 hükümlerinde belirlenen hususların varlığı halinde ise "*genel muvazaa*" olarak nitelendirmesine dayanmaktadır. Doktrine bakıldığında ise mirasçılardan mal kaçırma gayesinin muris muvazaasını, genel muvazaadan ayıran temel ölçüt olduğu ifade edilmektedir.

Anonim ve limited ortaklıklardaki pay türleri ve bu türlere bağlı olarak tercih edilmesi gereken pay devir yöntemine ilişkin ihtimaller, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla devredilmiş olan pay devrinin hükümsüzlüğünün tespitine veya sağlararası kazandırmanın tasarruf nisabını aşan kısmının tenkisine dair dava imkanından hangisinin tercih edileceği açısından belirleyici bir kriter oluşturmaktadır. Bu dava imkanlarından hangisinin kullanılabilmesi sorusunun yanıtı ayrıca, bu yasal korunmadan yasal mirasçı veya saklı paylı mirasçılardan hangilerinin faydalanabileceğinin tespitine de götürecektir. Pay devrinin şekli ile mirasçıların miras haklarının korunmasına dair imkan arasındaki söz konusu bağlantı, çalışma konusunun tercih edilmesinde de temel motivasyonu oluşturmaktadır. Mirasbırakanın ortaklık pay devrini yaparken, mirasçılardan mal kaçırma gayesinin bulunup bulunmadığına ilişkin miras hukuku alanına dahil unsurların tespiti ise çalışmamızın çerçevesi dışında bırakılmıştır.

I. ORTAKLIK PAYI KAVRAMI VE DEVREDİLMESİ

A. Anonim Ortaklıklar Bakımından

1. Ortaklık Payı ve Pay Senedi

Anonim ortaklıklarda ortaklık payı kavramı, “*ortaklık esas veya çıkarılmış sermayesinin belirli sayıda birim değere bölünmüş bir parçası*” olarak tanımlanmakta olan ve devir kabiliyetini kolaylaştırmak üzere pay senedine de bağlanabilen, kendisinden doğan hak ve yükümlülüklerin kaynağı olarak pay sahipliği haklarının bağlı olduğu mevki ifade etmektedir¹. Anonim ortaklıklarda pay, ortaklığın kurulması veya sermayesinin artırılması halinde, bu durumların tescilinin doğal ve zorunlu bir neticesi olarak kendiliğinden oluşmaktadır².

Pay oluştuktan sonra artık nama veya hamiline olarak yazılı bir senede bağlanabilmektedir. Bununla birlikte, bedelleri tamamen ödenmemiş paylar açısından hamiline yazılı pay senetleri çıkarılması mümkün olamamaktadır (TTK md. 484). Payın senede bağlanmaması halinde bu durumu ifade etmek üzere -kanunda böyle bir ibareye yer verilmemiştir. Senede bağlanmamış pay için doktrin ve uygulamada “*çıplak pay*” tabirinin kullanıldığı görülmektedir³.

-
- 1 Ernst **Hırş**, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, Hak Kitabevi, İstanbul 1948, s. 274-275; Fritz **von Steiger**, İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku, (Çev. Tahir Çağa), İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, İstanbul 1968, s. 10; Halil **Arslanlı**, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, 3. Bası, İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, İstanbul 1960, s. 143 vd.; Reha **Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 545 vd.; İsmail **Kırca/Feyzan Hayal Şehirali Çelik/Çağlar Manavgat**, Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, C. I, Ankara 2013, s. 97; Hasan **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi, C. III, 4. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 1770 vd.; Şükrü **Yıldız**, Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 46; Abuzer **Kendigelen**, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1994, s. 6 vd.; Mehmet **Bahtiyar**, Ortaklıklar Hukuku, 13. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 111; Mehmet **Bahtiyar**, Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 9 dph. 18; Ali Murat **Sevi**, Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 27 vd.; Nihat **Taşdelen**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sifatının Kazanılması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 6 vd.
 - 2 **Yıldız**, s. 46,47; **Sevi**, s. 153; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar I, prg. 764.
 - 3 **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar I, s. 547 prg. 764; “*Ancak, şirket payları henüz senede bağlanmadığı gibi, bunlara ilişkin ilmühaber dahi çıkartılmıyıp, çıplak pay durumundadır.*” Yarg. 11. HD., E. 765, K. 1011, 13.02.2001. (Gönen **Eriş**, Ticari İşletme ve Şirketler, C. 3, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s.

2. Payın Devri

Anonim ortaklıklar açısından hamiline yazılı pay senedinin devri - gerek şirket gerekse ve üçüncü kişiler hakkında- zilyetliğin geçirilmesiyle hüküm ifade eder⁴ (TTK md. 489). Nama yazılı pay senedinin devri ise, - yasada veya ortaklık esas sözleşmesinde aksi öngörülmüş olmadıkça- herhangi bir sınırlama söz konusu olmaksızın yapılabilir. Bu ihtimalde payın devri “*ciro edilmiş nama yazılı pay senedinin zilyetliğinin devralana geçirilmesiyle*” mümkün olur (TTK md. 490)⁵. Anonim ortaklıklar açısından çıplak payın devri hususu ise Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmemiştir. İsviçre - Türk hukukunda, senede bağlanmamış olan çıplak payların, “*alacağın temlik*” hükümlerine göre devredileceği kabul edilmektedir⁶.

3185). Pay sahibi haklarını senetsiz olarak da kullanabilecek olup, payın senede bağlanması, açıklayıcı nitelikte ve daha ziyade payın tedavül kabiliyetini artırıcı bir fonksiyon taşımaktadır. Ömer **Teoman**, Bağlı Nama Yazılı Pay (Senedi) ve Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramları Üstüne Düşünceler, Otuz Yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. I, 1971-1982, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 48; **Sevi**, s. 42; Necdet **Uzel**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda Esas Sözleşmesel Bağlam, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 25 dpn. 7. Senede bağlanmamış çıplak payların hukuken nama yazılı olarak kabul edileceği hususunda bkz. Ömer **Teoman**, Hisse Senetlerinin Devri, Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 8, 2. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 1999, s. 91.

- 4 “*Hisse devir sözleşmesi 22.09.2003 tarihinde düzenlenmiş olup, gerek o tarihlere yürürlükte olan 6762 Sayılı TTK'nın 415. maddesi, gerekse 6102 Sayılı TTK'nın 489. maddesi uyarınca, hamiline yazılı pay senetlerinin devri, şirket ve üçüncü kişiler hakkında, ancak zilyetliğin geçirilmesiyle (teslim ile) hüküm ifade eder.*” Yarg. 11. HD., E. 2019/5401, K. 2021/5514, 15.9.2021, (Yargıtay). Hamiline yazılı pay senedinin devri, bizzat ve doğrudan senedin zilyetliğinin geçirilmesi yoluyla yapılabilmesi yanında, temsilci aracılığı ile iktisap, havale, hükmen teslim ya da kısa elden teslim yoluyla da yapılabilecektir. Beyza Nur **Aydın**, Anonim ve Limited Şirketlerde Pay Kavramı ve Pay Devri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, 2022, s. 51.
- 5 Cironun buradaki fonksiyonu, ortaklık payını devreden pay sahibinin devir konusundaki iradesinin yazıya dökülmesi, yani senet üzerinde yer alan devir açıklaması olarak ifade edilebilir. Fatih **Bilgili**/Ertan **Demirkapı**, Şirketler Hukuku Dersleri, 7. Bası, Dora Yayıncılık, Bursa 2020, s. 365; **Aydın**, Pay Devri, s. 58. Ciro ile alacağın temlik/devri kavramları arasındaki farklar hususunda bkz. Ahmet M. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2021, §82 prg. 5267 vd.
- 6 **von Steiger**, s. 182,183; Wolfhart **Bürgi**, Die Aktiengesellschaft, (OR Art. 660-697), 5. Teil, Schulthess&CO AG, Zürich 1957, s. 267, N. 35; Arthur **Meier-Hayoz**/Peter **Forstmoser**, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 11. Auflage, Stämpfli Verlag AG,

Alacağın temliki, alacaklının bir borç ilişkisinden doğan alacağının, devreden taraf ile devralan arasında yapılacak bir tasarruf işlemi niteliğindeki sözleşme neticesinde, borçlunun rızasına gerek olmaksızın devreden malvarlığından devralanın malvarlığına aktarılması olarak nitelenebilir⁷. Alacağın temlikine dair sözleşmenin “yazılı şekilde” yapılması, TBK md. 184 hükmünde açıkça ifade edildiği üzere geçerlilik

Bern 2012, §16 N. 319; Hayri **Domanıç**, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi-II, Temel Yayınları, İstanbul 1988, s. 1325; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, I, prg. 767a; **Taşdelen**, s. 115; **Arslanlı**, s. 149, 150; **Pulaşlı**, s. 1900; Oruç Hami **Şener**, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 615; **Bilgili/Demirkapı**, s. 364; Ahmet **Türk**, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 19; M. Halil **Çonkar**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sifatının İspatlanması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 48-49; Sercan **Uçar**, Anonim Şirket Paylarının Devrinde Önalım ve Öncelik Hakları, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 229-230; M. Kemal **Oğuzman/M. Turgut Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 563 prg. 1661. “*Dava, senede bağlanmamış çıplak payın Ticaret Siciline tesciline ilişkindir. TTK bünyesinde senede bağlanmamış çıplak payın devri konusunda her hangi bir hükme rastlanmamaktadır. Ancak Anonim Ortaklıklar Hukukunda payın pay senedine bağlanması esasen zorunlu olmadığından ötürü, senede bağlanmamış payın da, pay senedi veya ilmuhabere bağlanmış pay gibi her türlü işleme konu edilebileceği kabul edilir. Zira, senedin yokluğu ortaklık haklarının doğumunu engelleyici nitelikte değildir. Çıplak payın konu edileceği en önemli işlemlerden biri devirdir. Çıplak payın devri genel hükümler doğrultusunda yapılır.*” Yarg. 11. HD., E. 2015/4392, K. 2015/11374, 12/11/2014, (Yargıtay). Payları borsada işlem görmekte olan ortaklıklar açısından zorunlu olan kaydı sistemde de, pay sahibi haklarının devri hususunda da TBK md. 183 vd. hükümleri uygulanacak ve paylar “yazılı şekilde düzenlenmiş” bir alacağın temliki sözleşmesi ile devredilecektir. **Bahtiyar**, Ortaklıklar, s. 324; **Sevi**, s. 294-295; Harun **Kılıç**, Anonim Ortaklık Paylarının Devrinde Şekil Şartı, Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ’ye Armağan, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 1083; **Aydın**, Pay Devri, s. 64. Bununla birlikte devreden pay sahibinin söz konusu pay nedeniyle ortaklığa borcu bulunması halinde alacağın temliki ile birlikte ortaklığın iştiraki - onayı - ile devralan tarafından ayrıca “*borcun üstlenilmesi*” de gerekmektedir. **von Steiger**, s. 182; **Arslanlı**, s. 149,150; **Pulaşlı**, s. 1900; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, I, prg. 767c; **Bilgili/Demirkapı**, s. 364; **Taşdelen**, s. 117; **Aydın**, Pay Devri, s. 73.

7 **Oğuzman/Öz**, Borçlar II, s. 565 prg. 1665 vd.; Selâhattin Sulhi **Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop**, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1988, s. 317,318; Hâluk N. **Nomer**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 491,492 prg. 242; Mustafa Alper **Gümüş**, “Alacağın Temliki Sözleşmesinin Şekli”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, Temmuz 2011, s. 9; Pierre **Tercier/Pascal Pichonnaz/H. Murat Develioğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 517 prg. 1668 vd.; **Kılıçoğlu**, §82 prg. 5146. Alacağın temliki sözleşmesi neticesinde devralan, devredene ait olan alacak hakkını ve tasarruf yetkisini elde etmektedir. Fikret **Eren**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 1386 prg. 3827.

koşuludur⁸. Yazılı şekil, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun olan hukuki sonuç iradelerini yazılı olarak içeren metin ile imza unsurlarının birleşmesi ile oluşmaktadır⁹.

TBK md. 12/2 hükmüne göre “*Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.*” Böylelikle anonim ortaklıklarda “*çıplak pay*”ın devri, ancak alacağın temlikine dair yazılı bir sözleşmenin yapılması halinde geçerli olabilir¹⁰. Şekle aykırılığın hukuki müeyyidesi ise hükümsüzlük -butlan- olarak nitelenecektir¹¹. Şekle aykırılık, menfaati olan herkesçe ileri sürebileceği gibi bu durum hakim tarafından re’sen de

8 Alacağın temlikine dair sözleşmenin “*adi yazılı*” şekilde yapılması yeterli olacaktır. **Eren**, s. 1396 prg. 3860; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 321; **Nomer**, s. 492 prg. 242.2; **Gümüş**, s. 9 vd.; **Kılıçoğlu**, §82 prg. 5192.

9 Andreas **von Tuhr**, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, (Çev. Cevat Edege), C. I-II, Yargıtay Yayınları, Ankara 1983, s. 234; Necip **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. I, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, §26 prg. 1 vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 148 vd.; M. Kemal **Oğuzman/ M. Turgut Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 142 prg. 449 vd.; **Eren**, s. 316 vd. prg. 869 vd.; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 211 prg. 683; **Nomer**, s. 113 prg. 73; Şahin **Akıncı**, Borçlar Hukuku Bilgisi, Sayram Yayınları, Konya 2012, s. 78.

10 Bu hususta ayrıca emsal karar niteliği taşıyan Yarg. 11. HD., 13.02.2001 tarih ve 765/1011 sayılı kararda: “*Ancak, şirket payları henüz senede bağlanmadığı gibi, bunlara ilişkin ilmühaber dahi çıkartılmış olmayıp, çıplak pay durumundadır. Senede bağlanmamış payların devri ise, BK'nın 163 ve devamı maddelerinde yer alan alacağın temlik hükümlerine tabidir. Alacağın temlik, temlik tasarrufi bir işlem olduğu için, temlik ile çıplak pay devralana geçer. Bunun için alacağın temlikinde öngörüldüğü gibi, yazılı şekil şarttır.*” ifadeleri yer almaktadır (Karar metni için bkz. **Eriş**, s. 3185). Ayrıca bkz. Yarg. 11. HD., E. 2007/8112, K. 2007/10405, 09.07.2007, (Karar metni için bkz. **Soner Altaş**, Pay Defteri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 85.)

11 TBK md. 12 hükmünde de açıkça dile getirildiği üzere, kanunda sözleşme için öngörülmesi olan şekil, hukuki muamele açısından kural olarak geçerlilik unsurudur. Böylece kurucu unsurların var olduğu ve fakat öngörülen şekle uyulmadan yapılan hukuki işlem artık yokluk değil, butlan yani kesin hükümsüzlük olarak nitelenir. İhsan **Erdoğan**, Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, 1997, s. 117-118. Sözleşmenin kanunda belirlenen şekilde yapılmaması halinde sözleşme baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §29 prg. 2,6; **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 154 prg. 479; **Eren**, s. 335 prg. 927; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 524 prg. 1693; **Akıncı**, s. 85; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 134.

dikkate alınır¹². Geçersiz bir sözleşmenin tarafların icazeti ile geçerli hale gelmesi ise mümkün bulunmamaktadır¹³. Tıpkı pay senedinin zilyetliğinin devri veya cirosunda olduğu gibi alacağın temlik işleminde de “geçerlilik koşulu” olarak, devrin “muvazaalı olmaması”, irade beyanlarında yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle bir bozukluğun bulunmaması ve bir bedel karşılığı yapılan devirlerde aşırı yararlanmanın söz konusu olmaması gerekir¹⁴.

B. Limited Ortaklıklar Bakımından

Limited ortaklıklarda pay, ortaklık esas sermayesinin toplamını oluşturmak üzere, ayrılmış bölümler olarak nitelenmektedir (TTK md. 537). Böylece esas sermaye payı, bir ortağın taahhüt edebileceği en küçük payı karşılarken¹⁵, bu payların itibari değerlerinin toplamı da ortaklık sermayesini oluşturmaktadır¹⁶. Tıpkı anonim ortaklıklarda olduğu gibi burada da ortağın sahibi olduğu sermaye payı, ortaklık ilişkisi açısından hak ve yükümlülüklerinin de dayanağı olarak somutlaşmaktadır¹⁷. Ancak limited ortaklıklarda ortaklar -anonim ortaklıklardaki TTK md. 486/3 hükmünden farklı olarak- haklarının senede bağlanmasına ilişkin bir talepte bulunamamaktadır. TTK md. 593/2 hükmüne göre limited ortaklıklarda esas sermaye payı, “ispat aracı niteliğinde” veya “nama yazılı pay senedi” şeklinde iki türde senede bağlanabilir.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (eTTK) döneminde limited ortaklıklarda esas sermaye payı bir bütün olarak ispat aracı vasfındaki senetlere bağlanabilmekteydi. Bu nedenle payın hukuki işlemlere konu olması da ancak “bir bütün olarak” mümkündü (eTTK md. 518). Buna karşın TTK md. 593/2 hükmü gereğince artık ortağın “esas sermaye

12 Oğuzman/Öz, Borçlar I, s. 154 prg. 479; Kılıçoğlu, 2021, §16 prg. 1102; Akıncı, s. 85; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, §29 prg. 2,6; Eren, s. 335,336 prg. 928,931; O. Gökhan Antalya/İpek Sağlam, Marmara Hukuk Yorumu, Miras Hukuku, C. III, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 314, prg. 1258.

13 von Tuhr, s. 232-233; Oğuzman/Öz, Borçlar I, s. 154 prg. 479; Eren, s. 335 prg. 927; Kılıçoğlu, §16 prg. 1102; Akıncı, s. 85.

14 Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 522 prg. 1688; Oğuzman/Öz, Borçlar II, s. 571 prg. 1690.

15 Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, İstanbul 2017, prg. 1643.

16 TTK md. 583/4 hükmüne göre esas sermaye paylarının itibari değerle veya itibari değer üzerinde bir belle çıkarılması mümkündür.

17 Şener, s. 688,689.

payının bir kısmını” -örneğin devir gibi- hukuki işlemlere konu edebilme imkanı bulunmaktadır¹⁸.

Limited ortaklık payının *“ispat aracı niteliğinde”* veya *“nama yazılı”* olmasının payın devri açısından kural olarak herhangi bir fonksiyonu bulunmamaktadır. Yasaya göre *“pay devri ve devir borcunu doğuran işlemlerin”*, tarafların imzalarının noterce onandığı yazılı şekilde yapılma koşulu öngörülmektedir (TTK md. 595/1). Ayrıca limited ortaklıklarda sermaye payının devri -ortaklık sözleşmesinde aksi öngörülmemişse- ortaklar genel kurulunun onayı ile geçerli olabilir (TTK md. 595/2). Ancak esas sözleşmede öngörülmek suretiyle sermaye payının devri hususunda yasada öngörülen genel kurul onayı koşulu kaldırılabilir. Onayın kaldırıldığı ve sermaye payının senede bağlanmış olduğu hallerde, temlik beyanı ile senedin zilyetliğinin geçirilmesi, pay devrinin gerçekleşebilmesi açısından yeterli olur¹⁹.

II. ORTAKLIK PAYININ MİRASBIRAKAN TARAFINDAN MUVAZAALI OLARAK DEVRİ

A. Genel Olarak

Miras hukuku, gerçek kişinin ölümü neticesinde, bu kişiye ait özel hukuk ilişkilerinin hukuki akıbetini düzenlemeyi amaçlayan hukuk dalıdır²⁰. Ölümü nedeniyle geriye kalan malvarlığı yani *“tereke”*sinin²¹ akıbeti üzerinde düzenlemeler yapılan bu gerçek kişi,

18 **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar II, prg. 1643.

19 *Çamoğlu*'na göre devir kaydı ve imzaların TTK md. 595/1 hükmü doğrultusunda noter tarafından onaylanmasına dair işlemin bu ihtimalde senetler üzerinde de gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir. **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar II, prg. 1665c.

20 Necip **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, 3. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987, s. 3; Hüseyin **Hatemi**, Miras Hukuku, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 1 vd.; Rona **Serozan/Baki İlkay Engin**, Miras Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 25; **Antalya/Sağlam**, s. 46 prg. 17,18; Ali Naim **İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş**, İnan Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 49 prg. 14; Suat **Sarı**, Uygulamalı Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, s. 15; Mehmet **Ayan**, Miras Hukuku, 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 27.

21 Gerçek kişinin ölümünden sonra mirasçılara geçen özel hukuk ilişkilerinin tamamı diğer deyişle geriye kalan malvarlığı- *“tereke”* olarak adlandırılmaktadır. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 31; **Serozan/Engin**, s. 106 prg. 148; **Hatemi**, s. 7 prg. 12; **Antalya/Sağlam**, s. 69, prg. 76; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 66; **Sarı**, s. 17; **Ayan**, s. 27.

“*mirasbırakan/muris*” olarak nitelenir²². Mirasbırakanın malvarlığının intikal ettiği ve böylelikle onun terekesinde hak sahibi olan gerçek veya tüzel kişi ise “*mirasçı*” olarak adlandırılmaktadır²³.

Mirasçılar “*irâdi/atanmış mirasçı*” ve “*yasal mirasçı*” olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır²⁴. Yasal mirasçılar, mirasbırakanın kan hısımları, evlatlık ve altsoyu, sağ kalan eşi ve devlettir²⁵. Bunun yanında mirasbırakanın yasal mirasçıları arasından, yakın mirasçısı vasfındaki birtakım kişilere, mirasbırakanın iradesiyle dahi ortadan kaldırılamayacak nitelikte -özel bir korunma imkanı olarak- miras hakkı tanınmıştır²⁶. Bu kişiler yasada “*saklı paylı*” mirasçı olarak ifade edilmekle birlikte, söz konusu vasıf yalnızca altsoy, ana ve baba ve sağ kalan eşe ait olabilir (TMK md. 506)²⁷. Mirasbırakan kendi malvarlığından, bu kişilerin kanunen sahip oldukları saklı payları haricinde kalan kısım açısından, dilediği şekilde tasarrufta bulunma imkanına sahiptir²⁸. Bu bölüm ise yasada “*tasarruf edilebilir kısım*” olarak adlandırılmaktadır (TMK md. 505). Ancak mirasbırakanın bu tasarruf edilebilir kısmı aşmak üzere bazen mirasçılarının bir kısmından, -bazen de tamamından- mal kaçırmak maksadıyla muvazaalı tasarruflarda bulunmayı tercih ettiği görülmektedir.

-
- 22 Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 30; Serozan/Engin, s. 100 prg. 138; Sarı, s. 16; İnan/Ertas/Albaş, s. 66,67 prg. 70; Antalya/Sağlam, s. 75, prg. 93; Ayan, s. 33.
 - 23 İnan/Ertas/Albaş, s. 67 prg. 71; Serozan/Engin, s. 101 prg. 139; Ayan, s. 33; Sarı, s. 19; Antalya/Sağlam, s. 76, prg. 101.
 - 24 Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 38; İnan/Ertas/Albaş, s. 67,68 prg. 74,75; Antalya/Sağlam, s. 107; Serozan/Engin, s. 105 prg. 147; Sarı, s. 19.
 - 25 Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 57; Serozan/Engin, s. 105 prg. 147; Sarı, s. 28; İnan/Ertas/Albaş, s. 80; Antalya/Sağlam, s. 108,109; Ayan, s. 49.
 - 26 Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 356; Hatemi, s. 46 prg. 1; Serozan/Engin, s. 180 prg. 3; İnan/Ertas/Albaş, s. 329 prg. 998; Antalya/Sağlam, s. 321, prg. 1286; Ayan, s. 173; Ali İhsan Özügür, Açıklamalı-İçtihatlı Tenkis Muvazaa Mirasta İade Davaları, Adil Yayıncılık, Ankara 1999, s. 25,26.
 - 27 10.05.2007 tarihli ve 26518 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan 5650 sayılı Kanun md. 2 gereğince yapılmış olan değişiklik neticesinde TMK md. 506/f.1-b.3 düzenlemesinde yer almakta olan kardeşlerin saklı paylı mirasçı olduklarına dair hüküm yasadan çıkarılmıştır.
 - 28 Serozan/Engin, s. 181 prg. 5; İnan/Ertas/Albaş, s. 330 prg. 1004; Ayan, s. 173; Antalya/Sağlam, s. 327, prg. 1326.

B. Muvazaa Kavramı

Muvazaa terimi danışıklılık kavramını ifade etmek üzere kullanılmaktadır²⁹. Hukuk literatüründe ise söz konusu kavram, bir hukuki muamelenin taraflarının, üçüncü kişileri aldatma gayesiyle, bilerek ve isteyerek kendi gerçek iradelerine uymayan bir görünüş oluşturmak üzere beyanda bulunmaları şeklinde nitelendirilmektedir³⁰.

Muvazaa kavramı doktrin ve uygulamada basit/mutlak ve nitelikli/nisbî olmak üzere ikili bir ayırıma tabi tutulmaktadır: Basit/mutlak muvazaada, görünüşte oluşturulan hukuki işlemin arkasında gizlenmeye çalışılan bir başka işlem mevcut değilken; nitelikli/nisbî muvazaada görünürdeki işlem ile gizlenmeye çalışılan bir başka hukuki işlem söz konusu olmaktadır³¹. Mirasçılarında mal kaçırmak üzere ortaklık paylarını bağışlamayı amaçlarken satış görüntüsü ile devretmiş olan mirasbırakanın bu yöndeki eylemi, nitelikli muvazaa olarak nitelendirilmektedir³². Doktrin ve yargı kararlarında nitelikli muvazaanın varlığından söz edebilmek için gerekli olan unsurlar; görünüşte var

29 <https://sozluk.gov.tr> (E.T. 07.04.2024); **Nomer**, s. 100-102 prg.69-69.4; Aydın **Tekdoğan**, Muris Muvazaası Nedeniyle Açılan Tapu İptal ve Tescil Davaları, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 23.

30 Turhan **Esener**, Türk Hususî Hukukunda Muvazaalı Muameleler, Fakülteler Matbaası, Ankara 1956, s. 7; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 1; **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 127,128 prg. 411; Yaşar **Karayalçın**, Mirasbırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı? Bir Tartışma, Turhan Kitabevi, Ankara 2000, s. 49; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 549,550; **Eren**, s. 406 prg. 1091,1092; **Nomer**, s. 100 prg. 69; M. Kemal **Oğuzman/Özer Selici/Saibe Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, 16. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018, s. 215 prg. 887; Fikret **Eren/Ünsal Dönmez**, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, C. I, m.1-48, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 627 prg. 64; **Kılıçoğlu**, §17 prg. 1261; Süleyman **Yılmaz/Hamdi Pınar**, İnançlı İşlemlerin Muvazaalı İşlemlerle Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme, AÜHFD, C. 68, S. 4, 2019, s. 974; Nihat **Yavuz**, Muvazaa İnançlı İşlem Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 49, 50; Hasan **Kaya/Ayşenur Kaya**, Muris Muvazaası Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 15; Emine **Halman Çetin**, Tasarrufun İptali Muvazaa İnançlı İşlem ve Nam-ı Müstear, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 191. Ayrıca bkz. Yarg. 1. HD., E. 1992/8043, K. 1992/10713, 25.09.1992, (Yargıtay).

31 **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 182 prg. 586,588; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 3; **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 129 prg. 412; **Oğuzman/Selici/Oktay-Özdemir**, s. 215 prg. 888; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 551,552; **Eren**, s. 410 prg. 1102; **Kılıçoğlu**, §17 prg. 1276,1277; **Akıncı**, s. 90,91.

32 **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 10; **Oğuzman/Selici/Oktay-Özdemir**, s. 216 prg. 891; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 552; **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 129 prg. 413; **Eren**, s. 410 prg. 1102; **Akıncı**, s. 91; **Nomer**, s. 101 prg. 69.4; **Kılıçoğlu**, §17 prg. 1284.

olmasına rağmen gerçeğe uygun olmayan işlem; muvazaa konusunda anlaşmanın varlığı; üçüncü kişileri aldatma gayesi ve gizli işlem/sözleşme olarak sayılmaktadır³³.

Muvazaalı bir hukuki işlem, tarafların açıkladıkları beyanları ile gerçek iradelerinin örtüşmemesi nedeniyle hükümsüzdür (TBK md. 19) ve böylelikle muvazaalı sözleşme kurulduğu andan itibaren geçersiz kabul edilir³⁴. Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğü, -mirasbırakanın saklı paylı olsun olmasın tüm yasal mirasçuları³⁵ yanında- bu hususta doğrudan menfaati olan üçüncü kişiler de dahil olmak üzere herkes tarafından ileri sürülebilir³⁶. Hükümsüzlük iddiası herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süre ile sınırlı değildir³⁷. Mahkemece görülmekte olan bir davada muvazaa işleminin tespiti halinde hakim bu durumu kendiliğinden göz önünde bulundurur³⁸. Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespitine

-
- 33 **Esener**, s.7; **Karayalçın**, s. 49,50; **Eren**, s. 407-409 prg. 1093-1099; Süleyman **Sapanoğlu**, Muvazaa ve İnançlı İşlem Davaları, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 31 vd.; **Eren/Dönmez**, s. 628 vd.; **Yılmaz/Pınar**, s. 975 vd.; Selin **Sert Sütçü**, Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 29; **Tekdoğan**, Muvazaa, s. 28 vd.; **Özuğur**, s. 836-838; **Kaya/Kaya**, s. 16 vd.; **Halman Çetin**, s. 193 vd. Ayrıca bkz. Yarg. HGK., E. 2010/1-295, K. 2010/333, 16.06.2010, (Yargıtay).
- 34 **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 182 prg. 589; BGE 96 II 390 (Bger); Yarg. İBK., 07.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı karar (RG, 28.11.1953 tarih ve 8569 sayılı); Yarg. İBK., 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı karar (RG, 30.05.1974 tarih ve 14900 sayılı). Muvazaalı işlemin *kesin hükümsüz* (batıl) olacağı hususunda bkz. **von Tuhr**, s. 274; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 554; **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 130 prg. 415; **Nomer**, s. 100 prg. 69; **Kılıçoğlu**, §17 prg. 1278 vd.; **Sert Sütçü**, s. 178; Esra **Eviz**, Muris Muvazaası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 40 vd. Buna karşın muvazaalı işlemin hiç meydana gelmemiş olduğu görüşü ile bu yöndeki bir hukuki işlem hakkında *yokluk* yaptırımının söz konusu olduğu hususunda bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 19; **Eren**, s. 413 prg. 1109.
- 35 Bkz. dpn. 12.
- 36 **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 20; **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 130 prg. 416; **Hatemi**, s. 61 prg. 38; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 555; **Eren**, s. 414 prg. 1111; **Kılıçoğlu**, §17 prg. 1282.
- 37 Çünkü kanun, butlan veya yokluk ihtimalinde bir zamanaşımı süresi öngörmemektedir. **Eren**, s. 414 prg. 1110; **Akıncı**, s. 92 dpn. 64. Ayrıca bkz. Yarg. HGK., E. 1981/1-497, K. 1983/719, 22.06.1983; Yarg. 1. HD., E. 1987/9438, K. 1987/11993, 10.12.1987, (Kararlar için bkz. **Tekdoğan**, Muvazaa, s. 55). Ancak butlan ile yokluk arasındaki fark açısından hakkın kötüye kullanılması yasağının fonksiyon içerdiği durumlarda uzun bir süre sonra ileri sürülecek bir butlan iddiasının dürüstlük kuralı perspektifinde değerlendirilmesi gerekebilecektir. **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 131 dpn. 326; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 217 prg. 893. Ayrıca bkz. dpn. 105.
- 38 **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 20; **Eren**, s. 414 prg. 1110; **Özuğur**, s. 840.

ilişkin mahkeme kararı yenilik doğurucu bir karar olmaktan ziyade açıklayıcı niteliktedir³⁹.

Muvazaalı bir hukuki işlemde görünürde olan işlemin arkasında bir gizli işlem bulunmaktadır. Görünürdeki işlemin hükümsüzlüğü aradaki irade beyanlarının uyuşmaması nedenine dayanmaktadır. Ancak görünürdeki işlemin hükümsüzlüğü, kural olarak gizli işlemin geçerliliğini etkilemez⁴⁰. Çünkü tarafların gizli işlem açısından iradeleri birbiriyile örtüşmektedir. Böylece gizli işlem -örneğin kanunun aradığı şekil şartına uyulmamış olması gibi- geçersizliğe sebep olacak bir eksikliği bünyesinde bulundurmadığı durumlarda geçerli olarak kabul edilir ve gizli işlemin muvazaa iddiasıyla hükümsüzlüğü ileri sürülemez⁴¹. Ancak gizli işlem için kanunun geçerlilik şekli öngördüğü hallerde bu şekle uyulmamış olması, TBK md. 12/2 hükmüne göre gizli işlemi hükümsüz hale getirir⁴². Bu ihtimalde artık satış sözleşmesi için kanunen öngörülmüş olan geçerlilik şekli, bağışlama sözleşmesi için gerekliliği öngörülmüş olan şeklin yerine geçemez⁴³. Satış sözleşmesinde taraflar, bir

39 **Özüğür**, s. 840.

40 **Oğuzman/Öz**, Borçlar I, s. 131 prg. 418.

41 **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar, §35 prg. 22; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 182 prg. 589; **Eren**, s. 419 prg. 1123; **Akıncı**, s. 92.

42 **Eren**, s. 419 prg. 1123; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 216 prg.891; **Nomer**, s. 101 prg. 69.4; Yarg. İBK., 07.10.1953 tarih, 7/8 sayılı karar; İBK 01.04.1974 tarih, 1/2 sayılı karar; BGE 87 II 28; BGE 92 II 323; BGE 104 II 99, (Bger). Gizli sözleşme şekle tabi değilse bu yönde bir sorun ortaya çıkmayacak ve tarafların iradeleri uyuşmakta olduğundan sözleşme geçerli kabul edilecektir. Bu doğrultuda bkz. Yarg. 1. HD., E. 1984/11652, K. 1984/12356, 22.11.1984; Yarg. 1. HD., E. 1987/14434, K. 1987/978, 12.02.1987, (Lexpera).

43 **Nomer**, s. 102 prg. 69.4. Ayrıca bkz. Yarg. 1. HD., E. 2013/9933, K. 2013/9763, 12.06.2013; Yarg. 1. HD., E. 2014/15593, K. 2014/18223, 24.11.2014, (Lexpera). Bu husustaki aksi görüşe göre ise, TBK md. 288 hükmü gereğince, gizli işlem olan bağışlama sözleşmesinin, resmi şekilde yapılmasının zorunlu olmadığı hallerde geçerli olarak kabul edilmesi gerekeceği ve böylelikle örneğin limited ortaklık payının devri açısından artık muvazaa nedeniyle hükümsüzlük iddiasında bulunulamayacağı ileri sürülmektedir. Ali Haydar **Yıldırım**, “Limited Ortaklık Pay Devirleri Muris Muvazaası Nedeniyle Geçersiz Kılınabilir mi?, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, BTHAE, Ankara 2021, s. 248 vd. Bu doğrultuda bkz. “*Taşınırardan elden bağışlanması şekle bağlı olmayıp; bağışlayanın bu şeyi bağışlanana teslimi ile mülkiyet geçer.(Eski BK m.237, Yeni BK m.289). Tarafların, iradelerini saklamak suretiyle yaptıkları görünürdeki sözleşme geçersiz bulunmakla birlikte, gerçekte amaçladıkları sözleşme geçerlidir. Bunun istisnası ise, gerçek sözleşmenin şekle bağlı bulunması halidir. Somut olayda, miras bırakan ile davalı arasındaki gizli sözleşme menkul mal niteliğindeki traktör ve zirai aletlerin bağışlanmasına ilişkindir. Bu gibi*

bedel karşılığında malın devredilmesine ilişkin iradelerini açıklamaktayken, bağış sözleşmesinde hukuki işlemin esas niteliğini bedelsizlik unsuru oluşturmaktadır ki; bu durumda bedeli içeren açıklama, bedelsiz olarak yapılan bağışlama için gerekli olan irade açıklamasını kapsamayacaktır⁴⁴. Böylece muvazaalı bir devir işleminde, görünürdeki sözleşme, taraflarca açıklanmış olan irade beyanları örtüşmediğinden hükümsüz olmaktadır⁴⁵; gizlenen sözleşmenin şekle bağlı olduğu hallerde şekil unsuru açısından belirlenen koşula uyulmamış olması sebebiyle söz konusu hukuki işlem hükümsüz olur⁴⁶.

C. Muris Muvazaası

1. Kavram

Mirasbırakanın mirasçıları veya alacaklılarına karşı başka bir hukuki işlem görüntüsü ortaya koymak suretiyle, sözleşmenin diğer tarafına karşı olan bağışlamaya yönelik iradesini (gizli işlem)⁴⁷, satış işlemi şeklindeki (görünür işlem) bir hukuki işlemle perdeleyerek malvarlığının bir kısmını

sözleşmeler şekil koşuluna bağlı olmadığından mal elden bağışlanmakla mülkiyeti bağışlanana geçer.” Yarg. 4. HD., E. 2012/13976, K. 2012/19452, 17.12.2012. Ayrıca bkz. “Tarafların belli bir sözleşme yapmak istedikleri halde gerçek sözleşmeyi saklamak üzere diğer bir sözleşme yapmaları halinde görünürdeki sözleşme hükümsüz olduğu halde gerçek sözleşme geçerlidir. Bunun istisnası gerçek sözleşmenin geçerliliğinin şekle bağlı olması halidir.” Yarg. 1. HD., E. 2013/17542, K. 2014/3526, 19.02.2014, (Yargıtay). Ancak Yargıtay tarafından bu fikrin aksi yönünde de kararlar verdiği görülmektedir. Bkz. d.pn.61’de yer alan kararlar.

44 **Eren**, s. 419 prg. 1124.

45 “...nispi muvazaada ise taraflar gerçekten belli bir hukuki işlem yapmak isterler, ancak onu saklamak amacıyla, bir başka hukuki işlemin kurulduğu görüşünü yaratmak üzere irade açıklamasında bulunurlar...Taraflar ister yalnız bir görünüş yaratmayı, ister ikinci bir gizli işlem yapmayı arzu etmiş olsunlar, *görünüşteki (zahiri) işlem tarafların gerçek iradelerine uymadığından, ilke olarak herhangi bir sonuç doğurmaz. Muvazaada görünüşteki işlemin her türlü hukuki sonuçtan yoksun olması, tarafların ortak iradelerinin bu yolda olmasından kaynaklanmaktadır.*” Yarg. HGK., E. 2008/1-711, K. 2008/725, 03.12.2008, (Lexpera).

46 **Hatemi**, s. 60 prg. 33; **Özuğur**, s. 843.

47 Gizli işlemin varlığının her durumda hükümsüzlük neticesini doğurduğu söylenemez. Özellikle geçerlilik şekline tabi olmayan devirler açısından mirasbırakanın gizli işlem olarak nitelenecek bağışlamaya yönelik iradeleri mevcut olduğundan bağışlama sözleşmesi geçerli olur. Bu ihtimalde artık devir işleminin hükümsüzlüğü ileri sürülemez.

devretmesi muris muvazaası olarak nitelenmektedir⁴⁸. Böylece mirasbırakanın tarafı olduğu muvazaalı hukuki işlemler, çoğu zaman TBK md. 19 hükmünde düzenlenmiş olan nisbî muvazaa olgusunun özel bir uygulaması olarak gelişerek miras hukukuna özgü bir kavram olarak zuhur etmektedir⁴⁹.

Doktrinde nisbî muvazaanın unsurlarından biri olan “aldatma kastı”nın muris muvazaasında “mirasçılardan mal kaçırma gayesi” yani mirasçıları aldatma şeklinde somutlaştığı, bu hususun muris muvazaasını TBK md. 19 hükmünde düzenlenen genel muvazaadan ayıran temel kıstas olduğu ifade edilmektedir⁵⁰. Ancak mirasçıları aldatmak kastı ile

-
- 48 Murat **Topuz**, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2-2, 2016, s. 711; **Tekdoğan**, Muvazaa, s. 123 vd.; **Serozan/Engin**, s. 200; **Antalya/Sağlam**, s. 338,339 prg. 1381; **Özüğür**, s. 865; Ahmet Cemal **Ruhi/Canan Ruhi**, Muris Muvazaası Davaları, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 327; **Kaya/Kaya**, s. 25. Ayrıca bkz. İBK 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı karar (Lexpera). “...bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmaz hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmesi halinde saklı pay sahibi olsun ya da olmasın, miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılar; görünürdeki satış sözleşmesinin muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de biçim koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler. Uygulamada bu dava muris muvazaası olarak adlandırılmaktadır.” Yarg. HGK., E. 2010/2-648, K. 2010/684, 22.10.2010, (Yargıtay).
- 49 **Antalya/Sağlam**, s. 309; **Sert Sütçü**, s. 67; **Özüğür**, s. 839; **Yılmaz/Pınar**, s. 980. “Bilindiği üzere; uygulamada ve öğretide “muris muvazaası” olarak tanımlanan muvazaa, niteliği itibariyle nispi (mevsuf-vasıflı) muvazaa türüdür. Söz konusu muvazaada miras bırakan gerçekten sözleşme yapmak ve tapulu taşınmazını devretmek istemektedir. Ancak mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak için esas amacını gizleyerek, gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını, tapuda yaptığı resmi sözleşmede iradesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi doğrultusunda açıklamak suretiyle devretmektedir.” Yarg. 1. HD., E. 2014/13254, K. 2016/9518, 18.10.2016; Yarg. 1. HD., E. 2014/12402, K. 2015/14618, 15.12.2015, (Yargıtay).
- 50 **Sert Sütçü**, s. 70; Öztürk **Aydın**, Muris Muvazaası, Legal Kitabevi, İstanbul 2023, s. 74 vd.; **Tekdoğan**, Muvazaa, s. 129; **Eviz**, s. 59; **Onur İnci**, Yargıtay Uygulamasında Muris Muvazaası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 73. Yargıtay tarafından verilen bir kararda da muris muvazaasının varlığının kabulü için mirasçılardan mal kaçırma gayesinin tespiti gerektiği ifade edilmektedir. Yarg. 1. HD., E. 2015/13227, K. 2015/12162, 20.10.2015, (Yargıtay). Bununla birlikte bedelsiz devrin tek başına mirasçılardan mal kaçırma gayesi olarak değerlendirilemeyeceği hususunda bkz. “Çekişme konusu taşınmazların davalılara devrinin bedelsiz olduğu kuşkusuzdur. Ne var ki, bedelsizlik muris muvazaasının varlığı için başlı başına bir neden değildir. Başka bir ifade ile mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırma gayesi ile temlikli

mirasbırakan tarafından yapılan sağlararası kazandırmaların konusunu özellikle taşınmaz dışındaki devirlerin oluşturduğu durumlarda da, devrin hükümsüzlüğüne dair iddia, TBK md. 19 hükmü yani genel muvazaaya dayanır⁵¹.

Muris muvazaasında gizli işlem ise daima bağışlama sözleşmesi şeklinde zuhur etmektedir⁵². Muris muvazaası kavramı, neredeyse elli yıldır emsal niteliğinde kabul edilegelen 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İBK hükmüyle birlikte anılmakta ve bu karara göre muris muvazaası iddiasıyla hükümsüzlük iddiası, yalnızca mirasbırakan tarafından muvazaalı olarak yapılan taşınmaz devirleri açısından ileri sürülmektedir⁵³. Taşınmazlar haricindeki devir işlemleri açısından muvazaalı işlemlere yönelik başvurulabilecek hükümsüzlük iddialarının, TBK md. 19 hükmünde düzenlenmiş olup, unsurları doktrin ve yargı kararlarıyla belirlenmiş genel muvazaa kıstaslarına dayandırılmaktadır⁵⁴.

2. Yargıtay Tarafından Kabul Edilen Yaklaşım

Mirasbırakanın sağlararası işlemleri neticesinde ister saklı pay sahibi olsun isterse olmasın, miras hakkından yoksun kalan mirasçılar tarafından ileri sürülen söz konusu hukuki işlemlerin hükümsüzlüğü talebine dair yargı kararlarının hemen hepsinde⁵⁵ 01.04.1974 tarihli Yargıtay İBK'de

gerçekleştirdiği açıkça ortaya konulmalıdır. Yukarıda değinilen somut olgular, açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde devrin mal kaçırma amaçlı olmadığı, temlikin mirasçılar arasında eşitliği sağlamak amacıyla yapıldığı sonucuna varılmaktadır. Hal böyle olunca, davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılığı değerlendirme ve yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.”
Yarg. 1. HD., E. 2018/1968, K. 2019/3725, 12.06.2019, (Yargıtay).

51 Bkz. dpn. 64, 97, 98, 103.

52 **Özüğur**, s. 867; **Eviz**, s. 63; **İnci**, s. 73.

53 Bkz. dpn. 62, 64, 71.

54 Doktrin açısından bkz. dpn. 98. Yargıtay kararları için bkz. dpn. 64, 97, 98, 103.

55 Mirasbırakanın taraf olduğu sağlararası devir işleminin hükümsüzlüğü iddiası ile birlikte ayrıca mirasbırakanın tasarruf nisabını aşan kısmının tenkisine ilişkin taleplerin uygulamada terditli olarak da ileri sürüldüğü görülmektedir. “(...)İlk bakışta tenkis davası açan kişinin tasarrufun geçerli bulunduğunu zimnen benimsediği düşüncesi akla gelebilirse de, kendi yararına bir hukuki sonuç elde etmek isteyen ve kapsamları farklı hukuki sonuçlar doğurabilecek birden fazla dava açma durumunda bulunan kimse, bu davalardan birini diğerine tercihen açmaya zorlanamayacağı gibi, yasaların uygulanmasında hakların korunması doğrultusunda hareket etme gereği karşısında, bu davalardan birini açmakla, açık bir irade beyanı olmadan diğerinden feragat edildiğinin kabulü de uygun bulunmamıştır. Bu nedenlerle, miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılarının tenkis davası ile birlikte

yer alan hususlar belirleyici birer kıstas olarak kullanılmaktadır⁵⁶. Yargıtay Kanunu md. 45 hükmüne göre *ıçtıhadı* birleştirme kararlarının, benzer hukuki konular hususunda “*Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini*” bağlayacağı öngörülmektedir.

Söz konusu İBK'nin muhtevasına bakıldığında mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak üzere yapmış olduğu tasarruflara ilişkin önemli birtakım tespitler yapıldığı görülmektedir⁵⁷. Yargıtay tarafından bu kararda işaret edilen hususlardan biri de, gizli sözleşmenin geçersizliği ihtimalinde, bu durumun mirasbırakanın tasarruf özgürlüğüne müdahale olmayacağına dair gerekçedir⁵⁸. Ayrıca kararda, genel muvazaaya ilişkin TBK md. 19 (BK md. 18) hükmünde öngörülen unsurların, mirasbırakan tarafından yapılan işlem açısından var olup olmadığına dair değerlendirilmelerde bulunmaktadır⁵⁹.

*kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sonra ayrı bir dilekçe ile Borçlar Kanununun 18. Maddesine dayalı muvazaaya nedeniyle iptal-tescil davası açabileceklerinin kabulü ile ıçtıhat ayrılığının bu suretle giderilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.” Yarg. İBK., E. 1987/4, K. 1987/5, 22.05.1987; Yarg. 1. HD., E. 2017/2606, K. 2017/3554, 15.06.2017, (Kararlar için bkz. **Özkaya**, s. 503-504, 650.)*

- 56 Bkz. dpn. 62, 64, 71, 97, 103. Doktrinin de aynı bakış açısında olduğu hususunda Bkz. dpn. 65.
- 57 “*İçtıhadı Birleştirmeye konu, tapuda kayıtlı bir taşınmaz malın muvazaalı olarak satışıdır. Böyle bir durumda gizli akdin geçerli sayılabilmesi için gizli akit, biçim koşuluna (şekil şartına) bağlı ise biçim koşulunun da gerçekleşmiş olmasında zorunluluk vardır. Aksi durumda hibe sözleşmesinin varlığından söz edilemez. Çünkü Tapu Memuru önünde açıklanan irade, bir ivaz karşılığı mülkiyetin aktarılması iradesidir ki, sadece bu iradeye resmîyet verilmiştir. Satışa ilişkin resmi işlemin gizli akti de içine alacağı kabul edilemez. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararlı ıçtıhadları ve yerli ve yabancı bilimsel hakim görüşler de bu doğrultuda yerleşmiştir.”*
- 58 “*Miras hukuku, miras bırakanın iptali mümkün ölüme bağlı tasarruflarında bile onun son arzularına değer vermemiştir. (Medeni Kanunun Md. 499 ve 500.) ölenin son arzularına saygı ilkesi ancak onun hukuka uygun tasarrufları için söz konusudur. Bu bakımdan miras hukukunda ölenin son isteklerine saygısızlık gibi bir düşünce de kabul edilemez.”*
- 59 “*Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicilinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında Tapu Sicil Memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklanmış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halinde, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanununun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli “bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanunun 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayacağına Yargıtay İçtıhatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 1.4.1974 günlü ikinci toplantısında oyçokluğuyla karar verildi.”*

Yıllar sonra 01.04.1974 gün, 1/2 sayılı İBK'nin “adalet duygusu ve kamu vicdanını rahatsız edebilecek sonuçlar doğurduğu” gerekçesiyle değiştirilmesi talep edilerek konu Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'na götürülmüş; yapılan başvuru üzerine verilen 16.03.1990 tarih ve E. 1989/1, K. 1990/2 sayılı İBK ile “1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının değiştirilmesini veya kaldırılmasını gerektirecek haklı bir nedenin bulunmadığı” sonucuna varılmıştır⁶⁰. Böylece Yargıtay'ın muris muvazaasına yönelik 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İBK'de kabul ettiği hususlar yaklaşık elli yıldır geçerliliğini korumaktadır.

Muris muvazaası hususunda Yargıtay yaklaşımına dair değinilmesi gereken bir diğer karar ise, 07.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İBK'dir. Yargıtay tarafından muris muvazaasına dair verilen kararların -başta 01.04.1974 tarihli İBK olmak üzere- birçoğunda 07.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İBK'ye atıf yapıldığı görülmektedir. Karara baktığımızda ise muris muvazaası açısından gizlenen bağış sözleşmesinin satış yerine geçemeyeceği ve muvazaalı devirde gizli işlem olan bağışlamanın yasanın koşul olarak öngördüğü şekil unsuruna aykırı olması sebebiyle hükümsüz olacağı ifade edilmektedir⁶¹.

60 Kararda, söz konusu değişiklik talebinin red gerekçesi olarak şu ifadeler yer verilmektedir: “Bu karar toplumun özel koşul ve gereksinimleri dikkate alınarak çıkarılmıştır. Şöyle ki, özellikle küçük kırsal bölgelerde kız çocuklarını mirastan mahrum etmek amacıyla muris erkek çocuğu ile anlaşarak gerçekte bağışlamak istediği malvarlığını, kötü niyetle satış göstermek suretiyle devir işlemini gerçekleştirmektedir. Bunun yanında eşin ölümü veya boşanma sebebiyle yeniden evlenen erkek, önceki eşinden olma çocuklarını sonraki eşin etkisiyle mirastan mahrum etmek amacıyla sonraki çocuklara gerçekte bağışlamak istediği malvarlığını satış göstermek suretiyle onlara intikal ettirmektedir. İşte 1/4/1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı esas itibariyle muvazaalı tasarruflar karşısında gerek kız çocuklarını erkek çocuklarla eşit miras hakkına kavuşturmak, ve gerekse murisin çocukları arasında eşitliği sağlamak amacıyla çıkarılmış olup, bu düzenlemenin toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiği ve hukuk önünde eşitliği sağladığı tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Bu çözüm tarzının değiştirilmesini haklı kılacak hiçbir neden görülmemiştir.” (RG,17.05.1990 gün ve 20521 sayılı).

61 “Borçlar Kanununun 18 inci maddesinde derpiş edilmiş bulunan muvazaa hali ancak âkıdalar arasında tehaddüs edebilir. Bu da zahiri beyanlarının hakiki maksatlarına uymadığı bildirildiği halde âkıdaların kasdettikleri vaziyetten başka bir hukuki münasebette ittifak etmiş gibi kendilerini göstermiş olmaları halidir. Madeni Kanunun 634 üncü maddesi mülkiyeti nakledecek akıtların resmi şekilde yapılmasını âmirdir. Bununla hakiki iradelerinin tam olarak telahuk ettiğini âkıdaların salahiyetli memur huzurunda beyan eylemeleri kasdolunmuştur. Memur huzurunda bey'akdi hakkında iradelerinin telahuk ettiğini âkıdalar beyan eyleseler ve fakat hakiki

D. Taşınmaz Mallar Dışındaki Devirler Açısından Muvazaa

01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İBK’de yer almakta olan “*İçtihadı Birleştirmeye konu, tapuda kayıtlı bir taşınmaz malın muvazaalı olarak satışıdır.*” ifadesi bu kararın yalnızca taşınmazlar açısından hüküm doğuracağına dair bir sınırlamayı gündeme getirmektedir⁶². Yargıtay tarafından verilen bazı kararlarda ortaklık paylarının “*taşınır*” mal niteliğinde olduğu ifade edilerek, böylece taşınmaz devrine özgü verilmiş

kasıtlarının akit yaparken hibe olduğu sabit olsa bey'akdi batıl olur amma yerine hibe akdi kaim olamaz. Çünkü memur huzurunda hibe hakkında tarafların iradeleri telahuk eylememiştir. Bu halde tapu kaydı hali aslisine irca olunmakla iktifa olunur.” Ancak Yargıtay’ın bu yaklaşımının, özellikle önalım davaları açısından, payın bağışlanmasına dair işlemlerin muvazaalı olduğunun ileri sürüldüğü hallerde farklılaştığı da görülmektedir. Örneğin paylı mülkiyet halindeki taşınmazın paydaşının payını, karı-kocasına, evladına ya da akrabasına temlik ederken satış olarak gösterdiği akdin gerçekte satış değil de miras hakkına bağlı veya (hibe) bağış gayesiyle yapıldığının ispatı halinde, görünürdeki muvazaalı satış işleminin, - taşınmaz devri açısından resmi şekil koşulunun varlığına rağmen- bağış olarak geçerli kabul edildiği ve böylece 27.03.1957 tarih ve 12/2 sayılı İBK doğrultusunda önalım hakkının ileri sürülemeyeceği kabul edilmektedir. “*(...)Bu gibi akrabaya satışta ortada satış akdinin bir unsuru olan bedel zikredilmiş olsa bile bunu mücerret bir satış olarak kabul etmeye imkan yoktur. Çünkü burada mümellikin maksadı malının bedelini almak değil, belki akrabalık münasebeti dolayısıyla onu tesahüp etmek ve yerine geçektir*” açıklamasına yer verilmiştir.(...) 20.03.1957 tarih 1956/12 E. 1957/2 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının bağlayıcı olan sonuç kısmında “*Müşterek mülkün hissedarı, hissesini karı ve kocaya evlada veyahut akrabaya temlik etmesi halinde şeklen satış akdi bulunsa bile hakikatte satıştan gayri miras hukukuna müteferri maksatların veya hibe gibi mülahazaların hakim olduğu ahvalde Medeni Kanunun hakiki satışlarda kabul eylediği şufa hakkının cereyan etmeyeceğine*” karar verildiği belirtilmiştir(...) Yapılan açıklamaların ışığı altında somut uyumsuzluğa dönüldüğünde; paylı mülkiyete tabi taşınmazda paydaş olan dava dışı A... davalının eşinin dedesi olduğu ve davalının yeni doğan erkek bebeği nedeniyle doğum hediyesi olarak temlik işleminin yapıldığı, bu nedenle satış şeklinde yapılan temlik işleminin muvazaalı bulunduğu, tarafların gerçek amacının hibe olduğu ve hibe ile yapılan temlikte önalım hakkının kullanılamayacağı, 20.03.1957 tarih 1956/12 E. 1957/2 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanabilmesi için temlik işleminin tarafları arasında akrabalık ilişkisi bulunmasının yeterli olduğu, doğrudan mirasçılık ilişkisinin aranması gerekmediği dikkate alınarak yerel mahkemece davanın reddedilmesi gerekirken kabulüne dair kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg. HGK., E. 2013/6-2268, K. 2015/1437, 27.05.2015 (Karar için bkz. Erhan Günay, “Önalımda Muvazaa”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 118, 2016, s. 111-112.

62 “*Muris muvazaası ile ilgili 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının, tapulu taşınmazın satışı ile ilgili ve konusuyla sınırlı olması nedeniyle, uyumsuzluk konusu olayda uygulanma yeri yoktur. Menkul olan traktörle ilgili ve geçerli olan bu temlik işlemine karşı temlik eden murisin mirasçıları tarafından (muris muvazaasına dayanılarak) iptal davası açılmaz.*” Yarg. HGK., E. 1999/4-286, K. 1999/293, 12.5.1999, (Lexpera).

olan 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İBK gereğince muris muvazaası gerekçesine dayalı hükümsüzlük iddiasının muvazaalı pay devirlerine ilişkin olarak ileri sürülemeyeceği dile getirilmektedir⁶³. Bununla birlikte Yargıtay’ca, taşınır devri için yazılı şekil öngörülmüş olan ve trafik siciline tescil ettirilmesi koşulu bulunan araçların satış görünümlü -gizli-bağış olarak devrinin geçersizliğine hükmedildiği görülmektedir. Bahse konu kararlarda bağış iradesinin muvazaalı olarak satış sözleşmesi arkasına gizlenmiş olduğu durumda, satış sözleşmesinin irade uyumsuzluğu nedeniyle; bağış sözleşmesi açısından ise sözleşmenin şekil unsurundaki eksikliğe dayanan geçersizliği gerekçesiyle, taşınır vasfındaki araçların muvazaalı devirleri açısından genel muvazaa hükümlerine dayanılarak hükümsüzlüğüne karar verilmiştir⁶⁴.

- 63 Yarg. 11. HD., E. 2011/11969, K. 2013/14372, 05.07.2013; Yarg. 11. HD., E. 2014/1769, K. 2015/1330, 05.02.2015. Ayrıca ortaklık pay devirlerinin kişisel hakın temlik olarak nitelendirilerek bahse konu İBK’nin uygulanma imkanının bulunmayacağına ilişkin kararlar için bkz. Yarg. 1. HD., E. 2014/3824, K. 2015/12948, 10.11.2015; Yarg. 1. HD., E. 2016/18552, K. 2020/6288, 26.11.2020, (Yargıtay).
- 64 “*Bilindiği üzere; 01.04.1974 tarihli, 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının, bizzat mirasbırakanın üzerinde tapuda kayıtlı olan taşınmazlarını kendisi ya da vekili (temsilcisi) aracılığıyla aslında bağış olduğu halde satış biçiminde temlik etmesi durumunda uygulama olanağı bulacağına kuşku yoktur. O halde dava konusu 48 F.. ve 48 FF.. plakalı sayılı araçların davalı Sevinç’e devri iddiası bakımından muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptali ve tescil isteğinde bulunulması mümkün değildir. Ancak; BK’nın 18. maddesi (TBK’nın 19. maddesi) ile genel muvazaa düzenlenmiş olup, anılan maddede “..... tarafların akitteki gerçek maksatlarını gizlemek için kullandıkları sözlere ve isimlere bakılmayacağı, gerçek ve ortak maksatların aranması gerektiği” düzenlemesine yer verilmiştir...Sözleşmenin bu biçimde yapıldığı iddiası her türlü delille kanıtlanma olanağına sahiptir. Özellikle, resmi sicillere bağlı tutulan malların muvazaalı devrinde BK’nın 18. maddesinin (TBK’nın 19. maddesi) uygulanabileceği ve muvazaa iddiasının araştırılacağı yasal ve yargısal uygulama gereğidir. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12.05.2009 günlü ve 1999/4-286 esas, 1999/293 karar sayılı kararında da aynı görüş benimsenmiştir.” Yarg. 1. HD., E. 2015/1635, K. 2015/3655, 17.03.2015, (Yargıtay). Aynı doğrultuda bkz. Yarg. HGK., E. 1999/4-286, K. 1999/293, 12.5.1999. “Eğer bu konuda yanlar arasında bir danişıklık varsa, gerçekten bağış satış gibi gösterilmişse, gerçek iradeleri resmi senette birleşmemiş olması nedeniyle mülkiyette geçmeyecektir. Yanların gerçek iradeleri ile senede yansıyan iradeleri birleşmediğinden, geçerli hukuki bir sonuç ortaya çıkmış sayılmayacak...muvazaalı işlemlerin bağlayıcı bir hukuk sonuç doğurmayacağı, yukarıda ayrıntısıyla ifade edilen Borçlar Kanununun 18. maddesinde genel bir ilke olarak düzenleme altına alınmış bulunmaktadır. Bundan dolayı, somut olaydaki uyumsuzluğun Borçlar Kanununun 18. maddesi kapsamında değerlendirilip çözümlenmesi kaçınılmazdır.” Yarg. HGK., E. 2008/1-711, K. 2008/725, 03.12.2008, (Lexpera).*

Doktrinde yer alan eserlerin neredeyse tamamında 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İBK kararı dayanak gösterilerek menkul mallar açısından muris muvazaasına dayalı pay devrine yönelik işlemin hükümsüzlüğünün iddia edilemeyeceği, önerilecek tek çözümün olarak ise saklı paylı mirasçılar tarafından tenkis talebinde bulunulma imkanı olacağı ifade edilmektedir⁶⁵. Ancak anonim ve limited ortaklık paylarının devri hususunda, mirasbırakanın muvazaalı şekilde satış sözleşmesi arkasına gizlemeye çalıştığı bağış sözleşmesinin geçerliliği açısından TBK md. 288 ve md. 289 hükümlerinin değerlendirilmesi gerekir. Ortaklık paylarının elden bağışla imkanıyla devredilip devredilemeyeceğinin tespiti TBK md. 289 hükmündeki ifadeye göre ortaklık payının taşınır vasfında olup olmadığıyla ilgilidir. Taşınır niteliğinde olmayan ortaklık payının bağış yoluyla devri, -TBK md. 288/1 hükmünde yer alan yazılı şekil şartı nedeniyle- gizli bağışlama sözleşmesinde geçerlilik şekline uyulmamış olduğu gerekçesiyle hükümsüz olacaktır⁶⁶.

III. MUVAZAALI PAY DEVİRLERİNE KARŞI MİRASÇININ KORUNMA İMKANI

Mirasbırakanın sağlararası yapmış olduğu devirlere ilişkin olarak, miras hakkının çiğnendiğini düşünen tüm mirasçılar ve hatta mirasbırakanın alacaklıları gibi menfaati olan herkes tarafından muvazaa nedeniyle söz konusu kazandırmanın hükümsüzlüğü iddiasıyla dava açılması mümkündür. Bunun yanında ayrıca saklı paylı mirasçılar tarafından açılacak bir dava neticesinde, mirasbırakanın tarafı olduğu sağlararası kazandırmanın tasarruf nisabını aştığı ölçüde tenkisi talep edilebilir. Ayrıca bahse konu bu iki talebin aynı davada terditli olarak ileri sürülme imkanı olduğu gibi, birbiri ardına açılması ve hatta söz konusu davaların birleştirilmesi de mümkündür⁶⁷.

65 Özüğür, s. 875; Yıldırım, s. 252-253; Aydın, Muvazaa, s. 173; Ruhi/Ruhi, s. 295 vd.; Aydın Tekdoğan, Mirasta Denkleştirme ve Tenkis Davaları, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 493 vd.; Abdülkadir Yılmaz, Türk Hukukunda Muris Muvazaası, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 109; Merve Arslantürk, Muris Muvazaası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2019, s. 92; İnci, s. 72.

66 Konuyla ilgili ayrıntılı incelemeler hususunda bkz. ileride dpn. 84-86.

67 Bu hususa ilişkin açıklamalar ve Yargıtay kararları için bkz. yukarıda dpn. 55.

A. Muvazaâ İddiasına Dayanıl(a)madığı veya Mahkemece Kabul Edilmediği Haller Bakımından Açılabilir Tenkis Davası

Yasa koyucunun mirasbırakana bir tasarruf nisabı belirlemek suretiyle, malvarlığının bu orana uygun olacak kısmı açısından mirasçılardan bazılarına veya başkaca arzu ettiği kişi veya kurumlara tasarrufta bulunabilme imkanı tanımakta olduğu görülmektedir (TMK md. 508). Mirasbırakan tarafından sahibi olduğu ortaklık payının devir işleminin “saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla” yapıldığı durumlarda, söz konusu pay devri işlemiyle tasarruf nisabını aşmış olması halinde saklı paylı mirasçılar, bahse konu saklı miras paylarının ihlal edildiği iddiasıyla tenkis davası açabileceklerdir (TMK md. 565/4). Tenkis tabiri kelime manası olarak “eksiltme” anlamına gelmektedir⁶⁸. Miras hukuku açısından bakıldığında tenkis kavramı, mirasbırakanın tasarruflarının saklı payları ihlal ettiği ölçüde geçersizleştirilmek üzere eksiltme ve azaltmaya tabi tutulma imkanı olarak nitelenmektedir⁶⁹. Sağlar arası kazandırmalar açısından tenkis imkanının düzenlendiği TMK md. 565/4 hükmüne göre, “(m)irasbırakanın saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yaptığı açık olan kazandırmalar”⁷⁰ tenkise tabidir.

Tenkis talebinin ileri sürülmesi açısından, doktrinde bazı yazarlar tarafından tıpkı Yargıtay’ca verilen kararlarda⁷¹ ifade edildiği gibi,

68 <https://sozluk.gov.tr> (E.T. 07.04.2024).

69 **Sarı**, s. 77; **Sert Sütçü**, s. 184; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 376 prg. 1166; **Ahmet Nar**, Türk Miras Hukukunda Tenkis, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 14,57; **Ayan**, s. 173.

70 Mirasbırakan tarafından taraf olunan hukuki işlemin saklı pay kurallarını etkisizleştirmek kastıyla yapıp yapılmadığının tespitine ilişkin ayrıntılı değerlendirme ve örnekler hususunda bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 399 vd.; **Ömer Uğur Gençcan**, Miras Hukuku, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 554 vd.

71 “Muris muvazaası ile ilgili 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının, tapulu taşınmazın satışı ile ilgili ve konusuyla sınırlı olması nedeniyle, uyumsuzluk konusu olayda uygulanma yeri yoktur. Menkul olan traktörle ilgili ve geçerli olan bu temlik işlemine karşı temlik eden murisin mirasçıları tarafından (muris muvazaasına dayanılarak) iptal davası açılmaz.” Yarg. HGK., E. 1999/4-286, K. 1999/293, 12.5.1999, (Lexpera). Ayrıca bkz. “Bilindiği üzere, 01.04.1974 tarihli, 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, bizzat mirasbırakanın üzerinde tapuda kayıtlı olan taşınmazların mirasbırakan ya da vekili (temsalcisi) tarafından aslında bağış olduğu halde satış biçiminde temlik edilmesi durumunda uygulama olanağı bulur. İçtihadı birleştirme kararları kapsamları ile sınırlı gerekçeleri ile yol gösterici ve sonuçları ile bağlayıcı kararlar olduğundan tapuda yapılan temlikler dışındaki işlemler yönünden belirtilen içtihadı birleştirme kararı uygulanamaz. Ancak, böyle hâllerde

01.04.1974 tarihli İBK'nin taşınmaz devirlerine ilişkin ve bu konuyla sınırlı olduğu ve böylece taşınırlara ilişkin devirler hususunda bu karara ve muris muvazaası iddiasına dayanılmayacağı ifade edilmektedir⁷². Bu fikre göre ortaklık payının mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla devri ihtimalinde dahi miras haklarının çiğnendiği iddiasındaki mirasçılar arasından yalnızca saklı paylı olanlar tarafından başvurulacak yegane yolun tenkis talebinde bulunma imkanı olduğu ileri sürülmektedir.

Bir diğer ihtimal ise, saklı paylı mirasçının, mirasbırakanın devir işlemini muvazaalı olarak gerçekleştirdiği iddiasıyla devir işleminin hükümsüzlüğü talebiyle birlikte -bu iddiasını kanıtlayamama rizikosunu nedeniyle- terditli olarak tenkis talebinde bulunduğu durumdur⁷³. Saklı paylı mirasçının muvazaa iddiasını ispat edememesi halinde, devir işleminin hükümsüzlüğüne ilişkin talebi reddedileceğinden, bu ihtimalde artık tenkis talebinin kabulü halinde yasal miras hakkına göre daha sınırlı miktardaki saklı payına kavuşması mümkündür.

Tenkis talebine dair öngörülen yasal koşullarının oluşması halinde saklı pay sahibi mirasçılar tarafından haklarının ihlal edildiği iddiasıyla yenilik doğurucu -inşaf- dava niteliğinde olan “*tenkis davası*” açılabilir ve söz konusu davanın kabulü halinde bu durum yalnızca davayı açan kişiler açısından sonuç doğurur⁷⁴. Tenkis kararı ile saklı payı ihlal eden kazandırmalar, ihlal oranında ve mirasın açıldığı yani mirasbırakanın öldüğü andan itibaren -geçmişe etkili şekilde- hükümsüz hale gelir⁷⁵.

Söz konusu dava açısından yetkili mahkeme TMK md. 576 hükmü gereğince mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi, görevli mahkeme ise tenkis davası malvarlığına ilişkin bir dava türü olduğundan HMK md. 2/1 hükmü doğrultusunda asliye hukuk mahkemesidir⁷⁶. Tenkis davasının açılma süresi yasa koyucu tarafından “*mirasçıların saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde*

genel muvazaa hükümlerinin uygulanması gerekir.” Yarg. 1. HD., E. 2016/16425, K. 2020/1318, 26.02.2020, (Yargıtay).

72 **Özüğür**, s. 875; **Yıldırım**, s. 252-253; **Aydın**, Muvazaa, s. 173; **Ruhi/Ruhi**, s. 295 vd.; **Tekdoğan**, Tenkis, s. 493 vd.; **Yılmaz**, s. 109; **Arslantürk**, s. 92; **İnci**, s. 72.

73 Hükümsüzlük ve tenkis taleplerinin aynı davada terditli olarak ileri sürülebileceğine ilişkin açıklamalar için bkz. dpn. 55.

74 **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 411 vd.; **Serozan/Engin**, s. 224 prg. 94 vd.; **Hatemi**, s. 53 prg. 1; **Antalya/Sağlam**, s. 348, prg. 1423; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 392 vd.; **Sarı**, s. 91; **Ayan**, s. 218; **Sert Sütçü**, s. 185-186; **Nar**, s. 14 vd.

75 **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras, s. 412; **Serozan/Engin**, s. 225 prg. 97; **Sarı**, s. 92; **Ayan**, s. 218; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 393 prg. 1193; **Antalya/Sağlam**, s. 348, prg. 1423.

76 **İnan/Ertas/Albaş**, s. 400 prg. 1220; **Ayan**, s. 224; **Sert Sütçü**, s. 186; **Nar**, s. 305.

vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl” olarak belirlenmiş olup, madde başlığında da açıkça belirtildiği üzere bu süreler “*hak düşürücü süre*” niteliğinde ihdas edilmiştir (TMK md. 571/1).

B. Muvazaanın Mevcudiyeti Halinde Açılabilir Pay Devrinin Hükümsüzlüğünün Tespiti Davası

Öncelikle dile getirilmesi gereken husus, mirasbırakanın tasarruf nisap oranı içerisinde kalan miktardaki tasarrufları bakımından, geçerlilik şekli öngörüldüğü hallerde şekle uyularak gerçekleştirilmiş devirler için - geçerli bir devir sözleşmesinin varlığı sebebiyle- hükümsüzlük iddiasında bulunulamaz. Örneğin mirasbırakanın sahip olduğu ortaklık payını, “*hukuken gerekli tüm şartları taşıyan ve böylece geçerli şekildeki*” bir bağış sözleşmesiyle devretmiş olması halinde⁷⁷ ortaklık pay devrinin hükümsüzlüğü ileri sürülemez, koşulları varsa saklı paylı mirasçılar tarafından yalnızca tenkis talep edilebilir⁷⁸.

Çalışmamızın başından bu yana sıklıkla değindiğimiz üzere, ortaklık pay devri açısından nitelikli muvazaanın varlığı halinde görünürdeki satış işleminin arkasına bağış sözleşmesinin gizlendiği durumlarda devir sözleşmesinin hükümsüzlüğü gündeme gelebilir. Örneğin görünürde satış yoluyla devredilen ortaklık payının, bedeli muhataptan alınmaksızın veya piyasa değerinin çok altında bir bedelle devredildiğinin tespit edildiği durumlarda devrin muvazaalı olduğu yönünde ciddi bir karine oluşur⁷⁹.

77 Örneğin tasarruf nisabı aşılmaksızın ve devir için geçerlilik koşulunun yasa da öngörülmediği hallerde pay devri geçerli olacaktır. Hamiline senede bağlanmış bir anonim ortaklık payı mirasbırakanın tasarruf nisabını aşmamış olması kaydıyla elden teslim yoluyla geçerli şekilde devredilebilecektir. Tasarruf nisabını aşan ortaklık payı devirlerinde ise, -ispatlanması durumunda-nisabı aşan kısmı saklı paylı mirasçılarca talep halinde tenkise tabi olacaktır. Bunun yanında pay devrinin bedelsiz ya da gerçek değerinin altında yapılmış devirlerde somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılması gerekecektir. Bkz. d.pn. 50, 100.

78 Aynı doğrultuda bkz. **Sapanoğlu**, s. 40.

79 Bu karinenin aksi ise ispat edilebilir. Örneğin mirasçılardan mal kaçırdığı iddia edilen devir işleminin gerekçesinin, mirasbırakanın sağlığında mirasçıları arasında adaletli bir denkleştirme ile paylaşım yapmaya yönelik olduğu tespit edilmiş olabilir. Bu halde para alınmaması veya satış bedeli ile devredilenin gerçek değeri arasındaki farkın mirasçıların miras haklarının gözetilmesine yönelik olduğunun dürüstlük kuralı doğrultusunda somut delillerle ortaya konulması gerekir. Böylece mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma yani aldatma kastının bulunmadığının tespiti ile muvazaa iddiası ortadan kalkacak ve artık TBK md. 19 hükmüne göre hükümsüzlük iddiasında da bulunulamayacaktır. Bu hususa ilişkin bkz. Yarg. 1. HD., E. 2018/1968, K. 2019/3725, 12.06.2019, (Yargıtay).

Her iki durumda da gündeme gelecek olan mirasçılardan mal kaçırma amacı, muvazaanın koşullarından olan aldatma kastının varlığı unsurunu oluşturur ve bahse konu pay devri hükümsüz olur.

Gerek Yargıtay ve gerek doktrinde kabul gördüğü üzere mirasbırakan tarafından muvazaalı olarak yapılan pay devrinde, görünürdeki satış sözleşmesi, taraf iradelerinin satış hususunda karşılıklı örtüşmemesi nedeniyle hükümsüzdür⁸⁰ (TBK md. 19). Ancak satış sözleşmesi arkasına saklanan gizli sözleşme olan bağışlama açısından, elden bağışlamada olduğu gibi yasa da öngörülmuş bir geçerlilik şekli bulunmuyorsa, bu ihtimalde tarafların gizli bağış sözleşmesi açısından iradeleri uyusmaktadır. Böylece bağış yoluyla devir sözleşmesinin hükümsüzlüğü ileri sürülemez ve ortaklık pay devri sözleşmesi geçerli olur. Örneğin mirasbırakan, hamiline yazılı senede bağlanmış anonim ortaklık payını devretmesi halinde, satış sözleşmesinin hükümsüzlüğü iddia edilirken gizli bağış sözleşmesinin hükümsüzlüğü ileri sürülemez⁸¹. Hamiline yazılı senede bağlanmış anonim ortaklık payının devri için teslim dışında herhangi bir devir koşulu yasa da öngörülmediğinden, TBK md. 288/3 hükmünün atfı ile birlikte TBK md. 289 düzenlemesine göre, payın devri elden bağışlama ile yapılabilir. Böylece pay senedinin teslimi ile bağışlama sözleşmesi geçerli olarak kurulur ve pay devri de geçerli şekilde gerçekleşir⁸². Artık burada da -mirasbırakanın tasarruf nisabını aşmış olması halinde- saklı paylı mirasçılar açısından başvurulacak tek yol pay devrine dair işleme yönelik tenkis talebi olabilir.

Pay devri hususunda yasa da geçerlilik şeklinin öngörüldüğü hallerde ise, devir sözleşmesinin uygun şekilde yapılmaması durumunda devrin hükümsüzlüğü gündeme gelir⁸³. Nitelikli muvazaa bakımından gizli

80 Bkz. dpn. 34.

81 Aynı doğrultuda bkz. **Sapanoğlu**, s. 40.

82 Aynı doğrultuda bkz. **Eren**, s. 419 prg. 1123.

83 Bu anlamda yeri gelmişken, pay devrinin yasa da belirlenmiş koşullara uygun devri gerçekleştikten sonra, ortaklık açısından neticelerine de kısaca değinmek gerekir. Anonim ortaklıklarda senede bağlanmış olsun ya da olmasın "*payın devredilebilirliği ilkesi*" geçerlidir. Esas sözleşmede zorlaştırıcı hükümler öngörülebilecektir. **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar I, s. 555 prg. 722b. Ancak TTK md. 499/1'de, senede bağlanmamış veya nama yazılı pay senedi sahiplerinin pay defterine kaydını öngörmektedir. Hükmün ikinci fıkrasında, "*Payın usulüne uygun olarak devredildiği veya üzerinde intifa hakkı kurulduğu ispat edilemediği sürece, devralan ve intifa hakkı sahibi pay defterine yazılamaz.*" ifadelerine yer verilmiştir. Hükmün gerekçesinde pay defterine kaydın kurucu nitelik taşımadığı belirtilmektedir. Bununla birlikte dördüncü fıkrada dile getirilen "*Şirketle ilişkilerde, sadece pay defterine kayıtlı*

sözleşmenin şekle tabi olduğu ihtimalde, TBK md. 12/2 hükmünde dile getirilen “(k)anunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.” ifadesinden hareket edilmelidir. Burada mirasbırakan ortaklık payını satış görünümlü gizli bağış yoluyla devrederken, görünürdeki satış işlemi burada da tarafların satış iradesi bulunmadığından hükümsüzdür. Gizli bağış sözleşmesi ise şekle tabi olduğundan, yazılı şekilde yapılması gereken gizli bağış sözleşmesinde bağış iradesi yer almalıdır. TBK md. 288/1 hükmüne göre bağış sözleşmesinin “geçerliliği, bu sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasına” bağlanmıştır. Taraflar bağış hususundaki iradelerini yazılı olarak ortaya koymadıkları sürece geçerli bir bağış sözleşmesinden bahsedilemez⁸⁴. Burada görünürdeki satış

bulunan kimse pay sahibi veya intifa sahibi olarak kabul edilir.” hükmünden ve gerekçeden anlaşıldığı üzere pay sahibinin ortaklıkla ilişkileri açısından devir neticesindeki yeni pay sahibinin pay defterine yazılmasının önemi vurgulanmaktadır. Limited ortaklık esas sermaye payının yasaya uygun şekilde devri neticesinde, devrin geçerli olabilmesi için tamamlayıcı bir unsur olarak ayrıca genel kurul tarafından bu devre onay verilmesi gerekir (TTK md. 595/2). TTK md. 595/2’de ayrıca genel kurul onayının ortaklık esas sözleşmesinde kaldırılabileceği ve bu halde artık onaya gerek kalmaksızın devir sözleşmesi yapılmasıyla limited ortaklık payı devralana geçebileceği öngörülmektedir. Hükmün devamında ise pay devrinin limited ortaklığa bildirilmesi hususundaki başvurudan itibaren üç aylık süre içerisinde ortaklık genel kurulunun ret kararı vermemesi durumunda bu suskunluk devir işlemine onay verilmesi olarak kabul edilmektedir (TTK md. 595/7).

- 84 Aksi görüşte olan Yıldırım tarafından devir sözleşmesinin yazılı ve noter onaylı olma koşulunun resmi şekil koşulu olarak kabul edilemeyeceği, ayrıca sözleşme içeriğinde devir sebebinin belirtilme zorunluluğunun bulunmadığı ve böylece de pay devrine dair sözleşmenin ve pay devrinin muvazaa nedeniyle geçersizliğinin gündeme gelebileceği ileri sürülmektedir. Yazar limited ortaklık payının kıymetli evraka bağlanamayacağını ve taşınır mal olarak nitelendirilmesinin mümkün olamayacağını belirtmesine rağmen, limited ortaklık payının bağış yoluyla devrinin, yasanın taşınırlara özgü elden bağışlamaya yönelik tanıdığı imkan nedeniyle geçerli olacağını ileri sürmektedir. **Yıldırım**, s. 250-251. Ancak kanaatimizce limited ortaklık payının, gizli sözleşme açısından taşınırlara özgü elden bağışlama yoluyla devri mümkün değildir. Yine aynı şekilde anonim ortaklıklarda senede bağlanmamış çıplak payların da “gizli sözleşme açısından” elden bağışlama yoluyla devredilme olanağı bulunmamaktadır. Çünkü TBK md. 288/1 hükmü gereğince bağışlama vaadi sözleşmesinin yazılı şekilde yapılma koşulu, pay devrinin bağış konusu yapıldığı durumlarda bağış iradesinin bu yazılı sözleşme içeriğinde yer almasını gerekli kılacaktır. Burada artık bağış taahhüdü ile tasarruf işlemi arasındaki sebebe bağlılık, devir sözleşmesinin yazılı olma koşulu nedeniyle, sözleşmenin geçerliliği açısından gerekli olacaktır. Aksi durumda ortada yazılı bir devir sözleşmesinin varlığına rağmen, söz konusu devir sözleşmesi, içeriğinde tarafların bağış iradelerini ihtiva etmediğinden geçerli bir bağıştan söz edilemez. Dolayısıyla taraf iradelerinin satış

sözleşmesinin yazılı olarak yapılmış olmasının, gizli bağış sözleşmesindeki geçerlilik şekli yerine geçeceği iddiası da kabul edilemez⁸⁵. Böylece gizli sözleşmenin geçerlilik şekline uygun olmaması nedeniyle hükümsüzlüğü⁸⁶ ile görünürdeki satış sözleşmesinin muvazaa nedeniyle hükümsüzlüğü birleşerek, ortaklık pay devrinin hükümsüzlüğünün tespitine dair açılacak bir davanın hukuki gerekçesini oluşturur. Oysa ki anonim ortaklıklarda çıplak payların devri için yazılı bir alacağın devri sözleşmesi bulunması koşulu bulunmaktadır. Bununla birlikte limited ortaklık sermaye payının devrinin geçerliliği hususunda da TTK md. 595/1 hükmü gereğince yine imzaları noterce onanmış bir yazılı devir sözleşmesi koşulu bulunmaktadır. Böylelikle bahsi geçen pay devirlerinde, TBK md. 289 hükmünde dile getirilen mirasbırakanın bağışlanan ortaklık pay senetlerini “*elden teslim etmesi*”, geçerli bir pay devri sözleşmesi için yeterli olamayacaktır. Gizli bağış sözleşmesi açısından şekil, geçerlilik koşulu oluşturduğu ve ortaklık pay devri açısından gerekli olan yazılı şekilde yapılmış bir bağış sözleşmesi de mevcut olmadığından pay devri hükümsüz olacaktır.

Anonim ortaklıklarda çıplak pay devrinin, limited ortaklıklarda gerek ispat vasıtası gerekse nama yazılı payların yasada devir sözleşmesinin yazılı olması gerekliliği öngörülmekle, elden bağışlamaya konu olması kanaatimizce mümkün değildir. Böylece satış görünümlü ve gizli bağışlamaya konu olan muvazaalı devir bakımından; bağış sözleşmesinin safhalarında yer alan olan borç doğuran sözleşme olan bağış taahhüdü açısından gerekli olan yazılı şekil şartı ile tasarruf işlemi olan pay devri açısından zorunlu olan yazılı şekil şartının yerine getirilmemiş olması, adeta birbirlerini tamamlayarak hükümsüzlüğün gerekçesini oluşturur⁸⁷.

konusunda uyuşmadığı geçersiz bir satış sözleşmesinin varlığı yanında, taraf iradelerinin pay devrinin bağış yoluyla yapıldığı hususunda yazılı bir bağış sözleşmesi de mevcut olmadığından, pay devri işlemi hükümsüz olacaktır. Hükümsüzlük ise, miras hakkı zedelenen mirasçılar yanında hukuki menfaati bulunan üçüncü kişiler tarafından ileri sürülebilecektir.

85 Bkz. dpn. 43, 61.

86 **Eren/Dönmez**, s. 646,647 prg. 102. Gizli sözleşme, ancak esas ve şekil şartlarına riayet edilmiş olmak koşuluyla geçerlidir. **Esener**, s. 61, 62.

87 Taşınır mülkiyetinin devri ve alacağın temlikinin sebebe bağlı olduğu ve böylece tasarruf işleminin geçerliliğinin borçlandırıcı işlemin geçerliliğine bağlı olduğu ve böylece borçlandırıcı işlemdeki geçersizlik tasarruf işleminin de geçersiz olması neticesini doğurur. **Eren**, s.199 prg.532; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 319. Soyutluk ilkesine rağmen, işlemin somut olay adaletine ters düştüğü hallerde, “*tasarruf sözleşmesinin, borçlanma sözleşmesindeki hukuki eksiklik ve aksaklığın*

Söz konusu hükümsüzlüğün tespiti davası ise, herhangi bir süreyle bağlı olmaksızın -her zaman- ve menfaati olan herkes tarafından açılabilir⁸⁸.

Devir işleminin hükümsüzlüğüne yönelik dava, TTK md. 4/1 hükmüne göre, “ *tarafların sıfatına, uyumsuzluğun ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın*” TTK’de düzenlenen hususlardan doğan bir hukuk davası niteliğinde olacağından, -mutlak ticari dava vasfı nedeniyle- görevli mahkeme ticaret mahkemesidir⁸⁹. Yetkili mahkeme ise, terekenin tespit edildiği ve yönetildiği, ayrıca tenkis davası açısından da yetkili olan mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi⁹⁰, bu davada da yetkili mahkemedir.

1. Anonim Ortaklıklar Bakımından

Anonim ortaklıklarda hamiline ve nama yazılı payların devri, zilyetliğin devalana geçirilmesiyle gerçekleşir (TTK md. 489, 490). Hamiline veya nama yazılı şekilde senede bağlanmış olan anonim ortaklık

altında kalarak geçersizlik özdeşliği” oluşacağı hususunda bkz. Rona **Serozan**, Taşınır Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2002, s. 203. Aksi görüş için bkz. Abuzer **Kendigelen**/İsmail **Kırca**, Şirketler Hukuku, C. III, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 169 prg. 352; Uçar, s. 241.

88 **Antalya/Sağlam**, s. 314, prg. 1258; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 452 prg. 1362. Ayrıca bkz. dpn. 12, 99.

89 Yargıtay 11. HD. tarafından verilmiş olan pay devrinin hükümsüzlüğünün tespitine dair ulaşılabildiğimiz bir kararda, ticaret mahkemesi tarafından verilmiş olan bir kararın incelendiği ve görev yönünden herhangi bir bozmanın söz konusu olmadığı görülmektedir. Yarg. 11. HD., E. 2014/17754, K. 2015/12494, 24.11.2015, (Yargıtay). Ancak, terditli olarak açılmış olan -muvazaalı kolektif şirket pay devrinin hükümsüzlüğünün tespiti, bu talebin kabul edilmemesi halinde ise tenkis talepli- dava açısından, Yargıtay tarafından farklı bir yaklaşım ortaya konulmuştur: “*Mahkemeye, kolektif şirketlerde pay devrine ilişkin sözleşmelerin özel bir şekle tabi olmamaları nedeniyle muvazaa iddiasının dinlenemeyeceği, terditli olarak açılan tenkis davasının ise ticari dava niteliğinde bulunmadığı gerekçeleri ile asıl davanın reddine, tenkis davası yönünden mahkemenin görevsizliğine karar verilmiştir. Bilindiği ve 6100 sayılı HMK 2.maddesinde düzenlendiği üzere “Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir”. Eldeki dava, ticari nitelikte bir dava olmadığına göre, muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptal, tescil isteği bakımından Ticaret Mahkemesi’nin görevli olmadığı açıktır. Hâl böyle olunca, her iki istek bakımından görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere hüküm kurulması isabetsizdir.*” Yarg. 1. HD., E. 2014/11204, K. 2015/14214, 08.12.2015, (Yargıtay). Yargıtay’ın burada kolektif şirket pay devri açısından kanunen gerekli bir geçerlilik koşulu bulunmadığından pay devrine ilişkin iptal davası açılmayacağı yorumundan hareketle, davayı yalnızca “tenkis” davası olarak nitelenmek suretiyle bu yönde bir karara vardığı kanaatindeyiz.

90 Bkz. yukarıda dpn. 76.

pay senetleri kıymetli evrak niteliğini haizdir⁹¹. Ortaklık payının muvazaalı olarak devredilmesi durumunda, görünürdeki satış iradelerinin satış hususunda uyuşmaması nedeniyle geçersiz olmasına rağmen, pay devrine yönelik kanunen bir geçerlilik şekli öngörülmediğinden, gizli işlem olan bağış sözleşmesi TBK md. 288/3'ün atfıyla TBK md. 289 hükmü gereğince elden bağışlama imkanının mevcudiyeti nedeniyle geçerli olur⁹². Böylece geçerli olan gizli bağış sözleşmesine dayalı devir geçerli olur ve devrin hükümsüzlüğü ileri sürülemez. Bu ihtimalde mirasbırakanın yalnızca saklı paylı mirasçuları tarafından ileri sürülebilecek tek yol tenkis talebi olur. Mirasbırakanın sağlararası kazandırıcı devir işlemi açısından tasarruf nisabı aşılmış ise saklı paylı mirasçılar tarafından, kendi saklı paylarına düşen miktarın talep edilmesi gündeme gelir⁹³.

Anonim ortaklık payının senede bağlanmadığı yani “*çıplak pay*” olarak nitelendiği durumda payların devri açısından ise netice farklıdır. Çünkü bu ihtimalde çıplak pay devrinin “*alacağın temliki*” hükümlerine göre yapılması gerekeceğinden pay devrinin “*yazılı şekilde*” yapılma zorunluluğu söz konusudur⁹⁴. Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak üzere, maliki olduğu senede bağlanmamış olan anonim ortaklık çıplak payını bir başka kişiye görünürdeki işleme göre satış yoluyla devrediyor olmasına rağmen muvazaalı işlem neticesinde gizli bağış olarak devretmesi hali değerlendirilmelidir. Bu durumda da görünürdeki işlem olan satış sözleşmesi, tarafların iradelerinin satış sözleşmesi yapma hususunda uyuşmaması nedeniyle geçersizdir⁹⁵. Muvazaa nedeniyle gizli sözleşme açısından bakıldığında ise⁹⁶; tarafların, görünürdeki sözleşme arkasına gizledikleri ve bağış yönündeki iradelerini ortaya koymuş oldukları gizli bağış sözleşmesi, TBK md. 288/1 hükmünde belirtildiği üzere yazılı şekilde mevcut olmadığından geçerli bir bağıştan da söz edilemez. Böylece muvazaalı olarak yapılmış olan anonim ortaklık çıplak

91 Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Arslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s. 24.

92 Hamiline yazılı kıymetli evrak elden bağışlamanın konusunu oluşturabilir. Mustafa Alper Gümüş, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, md. 289, s. 1538, N.2.

93 Bkz. yukarıda dñn. 58.

94 Bkz. dñn. 10, 11.

95 Tekdoğın, Muvazaa, s. 188. Ayrıca bkz. yukarıda dñn. 34.

96 Bkz. yukarıda dñn. 42, 46.

payının devrinin hükümsüzlüğü neticesi doğar⁹⁷ (TBK md. 19). Bir diğer deyişle senede bağlanmamış olan anonim ortaklık çıplak payının elden bağışlama yoluyla devredilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla anonim ortaklık paylarının senede bağlanmadığı yani çıplak pay olarak nitelendiği durumlarda, murisin sahip olduğu payları muvazaalı olarak satış sözleşmesi görünümündeki bir sözleşme ile mirasçılardan mal kaçırmak üzere devredilmesi halinde, bahse konu işleminin hükümsüzlüğü, TBK md. 19'da düzenlenen “*genel muvazaa*”nın varlığı gerekçesi ile⁹⁸ mirasbırakanın saklı paylı olsun ya da olmasın tüm mirasçıları ve hatta hükümsüzlüğün tespitinde menfaati olan herkes tarafından⁹⁹ ileri sürülebilir¹⁰⁰.

97 “*Hâl böyle olunca, davanın konusunu oluşturan şirket hisselerinin devri yönünden TBK'nın 19. maddesi (mülga BK 18. madde) kapsamında değerlendirme yapıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, bu hususta herhangi bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan yanılığın değerlendirilmesi ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.*” Yarg. 1. HD., E. 2018/1458, K. 2020/6738, 15.12.2020, (Yargıtay). “*...öte yandan şirket hissesi devredilen davalı ...'in bu devir sebebi ile ilgili olarak bedelin ödendiği şeklinde bir savunması olmadığı gibi buna ilişkin bir delilin de sunulmadığı, mirasbırakanın ekonomik durumunun iyi olduğu ve mal satmaya ihtiyacının bulunmadığı hususları birlikte değerlendirildiğinde, dava konusu 1572 parsel yönünden 1/4/1974 tarih 1/2 sayılı İBK kapsamındaki muris muvazaası şartlarının, dava konusu ... şirketindeki pay devrinin ise Borçlar Kanunu 19. maddesi gereğince genel muvazaa şartlarının oluştuğu, anılan taşınmaz ve şirket payı yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle reddine karar verilmesi hatalıdır. Hal böyle olunca, 1572 parsel ve ... Giyim şirketindeki pay devri yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken davanın tümünden reddine karar verilmiş olması doğru değildir.*” Yarg. 1. HD., E. 2019/4025, K. 2020/6725, 14.12.2020, (Karar metni için bkz. **Ruhi/Ruhi**, s. 300). Aynı doğrultuda bkz. Yarg. 1. HD., E. 2020/1271, K. 2021/2484, 21.04.2021, (Yargıtay)

98 **Kaya/Kaya**, s. 153; **Tekdoğan**, Tenkis, s. 485,486; **Tekdoğan**, Muvazaa, s. 239; Dilan **Can Bayhan**, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaası Olarak Değerlendirilmeyen İşlemler”, Dicle Akademi Dergisi, C. 2, S. 2, s. 190; **Yılmaz**, s. 109, 110; **Aydın**, Muvazaa, s. 173. Anonim ortaklıklarda muvazaanın mevcut olduğu pay devirleri açısından bkz. Yarg. 1. HD., E. 2012/2118, K. 2012/4102, 19.03.2012; Yarg. 1. HD., E. 2014/17754, K. 2015/12494, 24.11.2015; Yarg. 1. HD., E. 2017/2861, K. 2017/4477, 18.09.2017, (Yargıtay). Limited ortaklıklar açısından ise TTK md. 595 hükmünde ifade edildiği üzere devir sözleşmesinin yazılı şekil şartı koşuluna tabi olması nedeniyle TBK md. 19 hükmüne aykırılık nedeniyle devir işleminin iptal edilebileceği hususunda bkz. Yarg. 11. HD., E. 2015/612, K. 2015/5279, 15.04.2015, (Yargıtay).

99 Bkz. dpn. 12.

100 “*...muvazaada, gizli işlem şekle bağlıysa ve bu gizli işleme ilişkin irade açıklamaları şekle uygun yapılmamışsa, görüntüdeki işlem yapılırken yasaların öngördüğü şekle uyulmuş olması, gizli işlemdeki şekle aykırılığı gidermez. Bu durumda, görüntüdeki*

2. Limited Ortaklıklar Bakımından

Limited ortaklıklar açısından bakıldığında pay devri, TTK md. 595/1 hükmüne göre -ister “*ispat aracı niteliğinde*” olan pay senedi ister “*nama*

*işlem tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından her hangi bir sonuç doğurmadığı gibi, gizli işlem dahi şekle aykırılıktan dolayı geçersizdir. Anonim şirket hisse(senede bağlanmamış) devrinin geçerli olmasının yazılı şekil koşuluna bağlı olduğu kuşkusuzdur. Aynı hükümler gereği hisse devrinin bağışlanmasına dair sözleşmelerin de yazılı yapılması zorunludur. Görüldüğü gibi hisse devrinin nitelikleri itibariyle mülkiyetlerinin devri taşınır ve taşınmazlardan farklı olarak, özel bir düzenleme ile yazılı geçerlilik koşuluna bağlanmıştır. Bunun sonucu olarak, alıcı ancak satış senedinde belirtilen hukuki neden gereğince hisse senedinin mülkiyetini kazanabilecektir. O nedenle, satış ise satış, bağış ise bağış sözleşmesinin yazılı olarak düzenlenmesi sonucunda devri gerçekleştirilebilir. Eğer bu konuda yanlar arasında bir danışıklık varsa, gerçekte bağış yapıldığı halde görünürde geçerli olarak yazılı devir sözleşmesi ile satış gibi gösterilmişse ve gerçek iradeleri yazılı olarak düzenlenen senette birleşmemiş olması nedeniyle hisse senedine ilişkin mülkiyet devralan alıcıya geçmeyecektir. Yanların gerçek iradeleri ile senede yansıyan görünürdeki iradeleri birleşmediğinden, geçerli hukuki bir sonuç ortaya çıkmış sayılmayacak ve delillerin imkân vermesi koşulu ile 818 sayılı BK 18. maddesi anlamında danışıklı bir işlemin varlığının kabul edilmesi gündeme gelecektir. Bu sonuçta işlemin iptaline neden olacaktır.” Yarg. 11. HD., E. 2017/2861, K. 2017/4477, 18/09/2017, (Yargıtay). Aynı doğrultuda bkz. “Dava, davacıların murisi ile davalı arasında yapılan anonim şirket hisse devrinin muvazaalı olduğu iddiasına dayalı, tespit ve tescil istemine ilişkin olup, mahkemece yukarıda anılan gerekçe ile davanın reddine karar verilmiştir. Ancak, mahkemece davalı ile davacıların murisi arasında yapılan pay devrinin ne şekilde gerçekleştiği araştırılmamıştır. Bu itibarla mahkemece öncelikle şirketin ticaret sicilindeki tüm kayıplarının getirtilmesinin ardından, davalının davacıların murisinden aldığı hisseleri yazılı bir pay devri ile mi aldığı yoksa başka bir şekilde mi aldığı hususlarının araştırılması sonucu ortaya çıkacak duruma göre muvazaalı iddiasının ne şekilde ispat edileceğinin belirlenmesi gerekirken, bu husus araştırılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamış hükmün davacılar yararına bozulması gerekmiştir.” Yarg. 11. HD., E. 2014/17754, K. 2015/12494, 24.11.2015, (Yargıtay). Ayrıca bkz. “Dava, anonim şirket hisselerinin muris muvazaasına dayalı olarak iptaliyle tescili istemine dair olup, mahkemece davalının muristen intikal eden 1/2 hissesinin iptaliyle davalı adına tesciline karar verilmiştir. Ayrıca, anonim şirketlerde ortağın vefatı sonrası hisseleri doğrudan mirasçılara intikal etmeyip, miras taksimine kadar tereke adına kayıtlıdır. Bu itibarla mahkemece, davalının muristen intikal edipte iptaline karar verilen hisselerin, tereke adına iştirak halinde mülkiyet olarak tespitine karar vermek gerekirken, yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu sebeple bozulması gerekmiştir.” Yarg. 11. HD., E. 2012/2118, K. 2012/4102, 19.03.2012, (Lexpera). Ayrıca pek tabiidir ki bu yöndeki bir davada, mirasbırakanın bu devir işlemini mirasçılardan mal kaçırmak üzere yaptığının ve örneğin devir işleminin bedelsiz veya payın piyasa değerinin çok çok altında bir bedelle üçüncü şahsa devredildiğinin ispatı gerekecektir. Mirasçılardan mal kaçırmak amacının tespitine yönelik kıstaslar hususunda bkz. **Ruhi/Ruhi**, s. 339 vd.; **Tekdoğan**, Muvazaalı, s. 129 vd.; **İnci**, s. 72. Ayrıca bkz. d.pn. 70, 77.*

yazılı” pay senedinde olsun- devir borcunu doğurmakta olan işlemlerin noter onaylı şekilde yazılı olarak yapılması halinde geçerli olur¹⁰¹.

Böylelikle murisin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla sahip olduğu limited ortaklık sermaye payını muvazaalı olarak devrettiği durumlarda, noter onaylı olarak yapılmış satış sözleşmesinde, -pay bedelinin tahsil edildiği beyanına rağmen payı devreden tarafça gerçekte bir bedelin tahsil edilmemiş olması nedeniyle- satış hususunda tarafların karşılıklı iradelerinin mevcut olmaması neticesinde muvazaalı sözleşme hükümsüzdür¹⁰². Diğer açıdan burada da tarafların satış sözleşmesi arkasına gizledikleri gerçek iradelerini yansıtan yazılı bir bağış sözleşmesi, yasanın geçerlilik şekli olarak öngördüğü noter onaylı ve yazılı olarak düzenlenmiş şekilde mevcut değildir. Bu nedenle muvazaalı bir satış sözleşmesinde, limited ortaklık payının gizli bağış yoluyla devri bu açıdan da hükümsüz olur¹⁰³ (TBK md. 19). Çünkü limited ortaklık payı kıymetli evraka bağlanmadığı gibi taşınır mal olarak

101 TBK md. 27’de öngörülen durumlar yanında, devir işleminin muvazaalı olduğu veya devrin şekle uygun olarak yapılmadığı hallerde devir sözleşmesi geçersiz olur. Kemal Çağrı **Derekaya**, Limited Şirketlerde Pay Devri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 109.

102 “(...)limited şirket hisse devir sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve tarafların imzalarının noterce onaylanmış olması, niteliği itibariyle bir geçerlilik şartı olup anılan şekilde gerçekleştirilmeyen hisse devir sözleşmesi taraflar arasında hüküm ifade etmez. Bu kapsamda akdedilecek limited şirket hisse devir sözleşmesi 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) ilkelerine göre devredilen sermaye hisse miktarı, devreden ve devralan taraf ile kararlaştırılmışsa devir bedelinin belirtilmesi gerekir.” Yarg. HGK., E. 2017/2905, K. 2021/1214, 12.10.2021, (Yargıtay).

103 Bkz. dpn. 87. “Davacılar vekili, gerek dilekçesinde gerekse aşamalarda, davanın hukuki sebebinin, hem dayanağını 01.04.1974 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı’ndan alan muris muvazaası hukuksal nedenine hem de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun (TBK) 19. maddesi hükmünde düzenlenen genel muvazaa hukuksal nedenine dayandırması, ön inceleme tutanağında ise hukuki sebebin açıkça tespit edilmediği anlaşılmıştır. Hemen belirtilmelidir ki, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 11.04.1990 gün ve 1990/1-152-1990/236 sayılı kararında da vurgulandığı üzere; davada dayanan maddi olaylar bakımından birkaç hukuki nedenin bir arada gösterilmesinde ilke olarak usul ve yasaya aykırı bir yön yoktur. O halde, davacıların muris muvazaası ve TBK m. 19 hükmünde düzenlenen genel muvazaa hukuksal nedenlerine dayandığı kabul edilmelidir. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12.05.2009 günlü ve 1999/4-286 Esas, 1999/293 Karar sayılı kararında da aynı görüş benimsenmiştir...Hâl böyle olunca, davanın konusunu oluşturan şirket hisselerinin devri yönünden TBK’nın 19. maddesi kapsamında değerlendirme yapıp karar verilmesi gerekirken, sadece muris muvazaası kapsamında değerlendirilerek yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir.” Yarg. 1. HD., E. 2016/16425, K. 2020/1318, 26.02.2020. Aynı doğrultuda bkz. Yarg. 11. HD., E. 2011/11969, K. 2013/14372, 05.07.2013; Yarg. 11. HD., E. 2015/612, K. 2015/5279, 15.04.2015, (Yargıtay).

nitelendirilmeyeceğinden, bahse konu payın devri hususunda TBK md. 288/3 ve md. 289 hükümlerinde yer alan elden bağışlama prosedürünün uygulanma imkanı yoktur. Böylece mirasbırakanın sahip olduğu limited ortaklık payını, mirasçılardan mal kaçırmak üzere muvazaalı olarak devretmiş olması halinde devir işleminin hükümsüzlüğünün tespiti, menfaati olan herkesçe dava yoluyla ileri sürülebilir.

Şekle aykırılık iddiasının hakkın kötüye kullanımı teşkil edeceği hallere de değinmek gerekir. Örneğin mirasbırakan tarafından tüm yasal mirasçuları arasında yaptığı ve mirasçılarının da razı olduğu dürüstlük kuralına uygun ve adaletli paylaşım sonrasında, paylaştırıldığı dönemde eşit bedellere sahipken aradan geçen zaman sürecinde paylaştırılanlar arasında fark oluşması halinde, şekle aykırılık iddiasıyla ortaklık pay devrinin muvazaalı olduğu iddiası hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilebilir¹⁰⁴. Bu durumda ise mirasbırakanın pay devrini muvazaalı olarak gerçekleştirdiği iddiası, mirasbırakanın devir işlemini diğer mirasçılara verdiği oranda mirasçısına da payını devretme iradesi taşıdığı için “gizli işlem/bağışlama” söz konusu olmaz ve böylelikle muvazaa iddiası da dayanaksız kalır.

C. Muhtemel Dava İmkanlarının Karşılaştırılması

Mirasbırakan tarafından gerçekleştirilen ortaklık pay devrinin muvazaalı olduğu iddiasıyla devir işleminin hükümsüzlüğünün tespitine yönelik davanın sonuçlarıyla, tenkis talebi ile açılacak davanın sonuçları arasında önemli farklar vardır.

Devir işleminin hükümsüzlüğünün tespiti davasının kabulü neticesinde, mirasçılardan mal kaçırmak üzere muvazaalı olarak devredilmiş olan ortaklık payının tamamı murisin terekesine döner. Böylece saklı paya sahip olmayan mirasçılar ve hatta -mirasbırakandan alacaklı olan üçüncü kişiler gibi- menfaat sahibi olan üçüncü kişiler de bu karardan faydalanabilir. Tenkis talebinin kabulü halinde ise, devredilen ortaklık paylarının piyasa değeri hesaplanarak, bu bedelden, mirasbırakanın tasarruf nisabını aşan kısmından yalnızca dava açmış olan saklı paylı mirasçılar haklarına düşen kısmın davacı mirasçılara verilmesi söz konusu olabilir. Böylelikle örneğin pay devrinin murisin tasarruf nisabı dahilinde kalması halinde tenkis davasında davacı saklı paylı mirasçılarının davalarının reddi gündeme gelebilir.

104 Eraslan Özkaya, İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 197-198; Eren/Dönmez, s. 643 prg.97.

Bir diğer fark saklı paya sahip mirasçılarının söz konusu davalarının kazanılması neticesinde ellerine geçecek miktar açısından oluşur. Saklı paylı mirasçılarının saklı miras payına ilişkin hakları, TMK md. 506 hükmü gereğince “*altsoy için yasal miras payının yarısı, ana ve babadan her biri için yasal miras payının dörtte biri, sağ kalan eş için, ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olduğu haller dışında yasal miras payının dörtte üçü*” oranında belirlenmiştir. Tenkis yoluna başvurma imkanının kullanılması halinde saklı paylı mirasçılarının eline geçecek miras payı, TMK md. 506 hükmünde belirlenmiş oranlara göre azalmış olur. Bu durumda saklı paylı mirasçılarının, pay devrinin hükümsüzlüğünün tespiti davasının kazanılması halinde ellerine geçecek miras payı daha fazla olacağından hükümsüzlüğün tespitine yönelik davanın, tenkis talebine nazaran daha avantajlı olacağı ortadadır. Çünkü hükümsüzlüğün tespiti davası neticesinde mirasbırakanın tasarruf nisabını kullanma imkanı dahi etkisizleşmektedir.

Tenkis davası açma hakkının, TMK md. 571 hükmü gereğince, “*mirasçılarının saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl geçmekle*” ortadan kalkacağı öngörülmektedir. Bu süre söz konusu yasa hükmünün başlığında da açıkça belirtildiği üzere hak düşürücü süre niteliğindedir. Buna rağmen muris muvazaasına dayalı pay devri işleminin hükümsüzlüğünün tespiti davası açısından herhangi bir hak düşürücü süre veya zamanaşımı süresi bulunmamaktadır¹⁰⁵. Mirasbırakanın ölümünden

105 Yarg. HGK., E. 1981/1-497, K. 1983/719, 22.06.1983; Yarg. 1. HD., E. 1987/9438, K. 1987/11993, 10.12.1987, (Karar için bkz. **Tekdoğan**, Muvazaa, s. 55). Ayrıca bkz. yukarıda dñn. 37. “*Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında bir kısım üyeler tarafından temliklere 33 yıl ses çıkarılmamış olmasının ve malikin devamlı dava tehdidi altında bulunmasının 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 2.maddesine aykırılık teşkil edeceği görüşü dile getirilmiş ise de, bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir.*” Yarg. HGK., E. 2013/1-2302, K. 2015/1313, 06.05.2015. Yargıtay tarafından verilmiş olan bir diğer kararın gerekçesinde ise şu ifadeler yer almaktadır: “*Mahkemece, davacıların dava açma hakkını kullanmalarının TMK'nın 2. maddesinde düzenlenen "dürüst davranma" ilkesine aykırılık teşkil ettiği, ayrıca davanın makul süre içerisinde açılmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir(...)*Muvazaa iddiasına dayalı davaların da zamanaşımına ve hak düşürücü süreye tabi olmaksızın her zaman açılabileceği yargısal uygulamayla benimsenmiştir. Hukuk Genel Kurulunun 22.6.1983 gün ve 479/719 sayılı kararında da belirtildiği üzere muvazaa sebebinin ortadan kalkması veya bir zamanın geçmesi ile görünürdaki işlemin geçerli hale gelemeyeceği kuşkusuz

bulduğundan, muvazaa iddiası her zaman ileri sürülebilir. Bu nedenle muvazaa iddialarında zamanaşımı kabul edilmemiştir. Öyle ise yasanın kişilere tanıdığı bir hakkın kullanılması da kötü niyetle bağdaştırılamaz. Kaldı ki, işlemin muvazaalı olduğunun belirlenmesi durumunda işlemin tarafı olan kişiler iyi niyetli olamayacakları gibi süre geçmekle de iyi niyetli kabul edilmelerine yasal olanak bulunmamaktadır. (...)bir kısım davacıların babası tarafından sağlıklarında dava açılmadığı, bu nedenle temliklerden uzun yıllar sonra dava açılmasının hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu görüşünü benimseyen direnme kararının isabetli bulunduğu bildirilmişse de, bu görüş kurul çoğunluğu tarafından yukarıda açıklanan nedenlerle benimsenmemiştir.” Ancak karardaki karşı oy gerekçesinde şu ifadeler yer almaktadır: “Sayın özel Dairenin bozma gerekçesindeki TMK.nun 2.maddesinin uygulama alanı bulunmayacağına ilişkin gerekçesi kanımca, TMK.nun 2/2.maddesindeki “hakkın kötüye kullanılması yasağı” ile ilgili olmayıp; TMK.nun 2/1.maddesindeki “dürüstlük kuralıyla ilgili açıklamalar niteliğindedir. Somut olayda TMK.nun 1/1.maddesinin uygulama alanı yoktur. Değerlendirilmesi gereken kural, TMK.nun 2/2.maddesidir. Açıkladığım nedenlerle, somut olayda, davacıların hakkı ileriye sürmesinin tipik bir “hakkın kötüye kullanılması” niteliğinde ve bu nedenle yerel mahkemenin direnme kararının yerinde olduğunu; temyiz edilen hükmün onanması gerektiğini düşünüyor; benim dışımda kalan Yüksek Genel Kurul Değerli çoğunluğunun bozma kararına katılmıyorum.” Yarg. HGK., E. 2014/1-560, K. 2015/2371, 04.11.2015. Ancak Yargıtay tarafından, tıpkı yukarıda HGK kararının karşı oy yazısında ileri sürüldüğü doğrultuda, yargılama konusu edilen devir işlemi üzerinden çok uzun bir zamanın geçmiş olduğu hallerde muvazaa iddiasının hakkın kötüye kullanılması anlamına gelecek nitelikte olduğuna dair kararlar verildiği de görülmektedir: “miras bırakan F. K. ise öldüğü 06.04.1991 tarihinden dava tarihi olan 10.02.2010 tarihine kadar dava açılmadığı, her ne kadar muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı açılan davalarda zamanaşımı ve hak düşürücü süre sözkonusu değil ise de; aradan bunca zaman geçtikten sonra dava açılmasının Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesi hükmü ile bağdaşmadığı açıktır.” Yarg. 1. HD., E. 2013/21600, K. 2014/1631, 30.01.2014. Aynı doğrultuda bkz. “Somut olaya gelince; çekişme konusu payın davalıya temlikinin 1971 yılında gerçekleştirildiği, miras bırakanın öldüğü 12.03.1981 tarihinden itibaren yaklaşık 30 yıldır dava açılmadığı, her ne kadar muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı açılan davalarda zamanaşımı ve hak düşürücü süre sözkonusu değil ise de; aradan bunca zaman geçtikten sonra dava açılmasının Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesi hükmü ile bağdaşmadığı gibi muvazaa iddiasının da kanıtlanamadığı açıktır.” Yarg. 1. HD., E. 2013/8456, K. 2013/14534, 24.10.2013. Ayrıca bkz. “Davacı tarafça muvazaalı olduğu ileri sürülen limited şirket hisse devri, 1985 yılında gerçekleşmiş, muris ise 1991 yılında ölmüştür. Murisin ölümü ile dava dışı şirkete bulunan hisselerinin bir kısmı ölüm tarihinde davacıya ve diğer mirasçılara intikal etmiş olup davacı ölüm tarihinden itibaren dava dışı şirkete ortak olmuştur. Murisin ölümünden yaklaşık 20 yıl sonra, murisin davalıya yaptığı hisse devrinin muvazaalı olduğu iddiası ile işbu iptal davasının açılmasının MK'nın 2. maddesi ile bağdaşığı söylenemez.” Yarg. 11. HD., E. 2014/8406, K. 2014/19689, 12.12.2014, (Yargıtay). Bu hususla ilgili olarak yukarıda dpn. 88'de de değindiğimiz üzere Özkaya'nın ifade ettiği örneğe yeniden dönülecek olursa, miras bırakanın sağlığında mirasçıları açısından yaptığı paylaştırmayı kabul etmiş mirasçının, miras bırakanın vefatından uzun bir süre sonra,

sonraki bir tarihte hukuki işlemin muvazaalı olduğu öğrenilmiş ise, herhangi bir süre sınırlaması söz konusu olmaksızın bu işlemin hükümsüzlüğü hususunda tespit dava açılabilir. Bu fark özellikle tenkis davası açısından geçerli olan “*her halde 10 yıllık sürede açılma gerekliliği*” karşısında, bu sürenin geçmiş olduğu durumlarda daha da önemli hale gelecektir¹⁰⁶.

Tüm bu hususlar, mirasbırakan tarafından muvazaalı olarak yapılmış ortaklık pay devri işleminin hükümsüzlüğünün tespitine yönelik dava imkanını, davacıların menfaatleri açısından doğuracağı daha makul neticeler açısından ön plana çıkarmaktadır.

SONUÇ

Anonim veya limited bir ortaklıkta pay sahibi olan bir mirasbırakanın, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak payını devretmesi durumunda miras paylarının ihlal edildiğini ileri süren mirasçılar, şayet saklı pay sahibi iseler, tercih edebilecekleri yollardan biri tenkis talebi olacaktır. Ancak bu yol devir sözleşmesinin hükümsüzlüğü ihtimaline göre elde edilebilecek miras hakkının hacmi açısından daha dezavantajlı olacaktır. Çünkü tenkis talebinin kabulü neticesinde ellerine geçecek miras payı TMK md. 506 gereği, yasal miras paylarına göre daha az olacaktır. Bu durum ise mirasçılar açısından başvurulacak yol olarak pay devrinin hükümsüzlüğüne dair talebi daha cazip hale getirmektedir.

Mirasbırakanın muvazaalı olarak devrettiği paylar, anonim ortaklık payı ise pay devrinin hükümsüzlüğü, devredilen payın senede bağlanmamış çıplak pay olması halinde ileri sürülebilecektir. Çıplak payın ancak alacağın devri hükümlerine göre devredilebilme usulü nedeniyle yazılı bir sözleşme ile devredilmesi zorunludur. Yazılı devir sözleşmesi açısından ise devir sözleşmesinin taraflarının görünürdeki işlem olan satış hususunda iradeleri uyuşmadığından, satışın arkasına gizlenen bağış iradesi açısından yazılı bir bağış sözleşmesinin de mevcut olmaması nedeniyle devir sözleşmesi hükümsüz olacaktır. Gizli bağış sözleşmesinin geçersizliğinin gerekçesi, anonim ortaklık çıplak payının TBK md. 288/3

diğer mirasçıya verilen ile kendisine verilen arasında çok büyük fark olduğu gerekçesine dayanarak, muvazaalı şekilde mirasçılardan mal kaçırıldığı iddiasında bulunması hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilmelidir. **Özkaya**, s. 197-198; Semih **Akkök**, Türk Hukuku’nda Miras Bırakanın Muvazaalı İşlemleri ve Buna Bağlı Hukuki Sonuçlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 167.

106 **Karayalçın**, s. 9.

ve md. 289 hükümleri doğrultusunda elden bağışlama yolu ile devir imkanının bulunmamasına dayanır.

Devredilen anonim ortaklık payının hamiline veya nama yazılı olması durumunda ise bu payların devri için yazılı şekil koşulu bulunmadığından, mirasbırakanın elden teslim yoluyla bağışlama imkanı söz konusu olabilecektir. Bu ihtimalde artık pay devrine dair görünürdeki satış sözleşmesi satış iradelerinin uyuşmaması sebebiyle hükümsüz olsa bile, gizli bağış sözleşmesi geçerli olacağından devir sözleşmesinin hükümsüzlüğü ileri sürülemeyecektir.

Limited ortaklık paylarının muvazaalı devri açısından bakıldığında, esas sermaye pay senedi ispat aracı şeklinde veya nama yazılı olarak düzenlenmiş olsun fark etmeksizin, payın devri tarafların imzaları noterce onaylanmış bir devir sözleşmesi ile yapılır. Böylece gizli bağış sözleşmesinin burada da elden bağış yoluyla yapılamaması nedeniyle, payın bedelsiz olarak devrini içeren bağış hususunda taraf iradelerini içerir yazılı bir devir sözleşmesinin bulunmaması nedeniyle muvazaalı pay devri hükümsüz olur.

Yargıtay tarafından verilen kararlarda da pay devirlerinin hükümsüzlüğünün TBK md. 19 hükmünde yer alan genel muvazaa kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Kararların gerekçesinde dile getirilen gizli bağış sözleşmesinin hükümsüzlüğüne dair yaklaşım, bağış sözleşmesi açısından Yargıtay tarafından da borçlanma işlemi ile tasarruf işlemleri açısından sebebe bağlılığı prensibinin kabul edildiğini göstermektedir. Bağış taahhüdü ile tasarruf işlemi arasındaki illiyet, muvazaa nedeniyle şekle aykırılıktan kurtulamayan borçlanma işlemindeki hükümsüzlüğü, tasarruf işlemine aksettirir ve böylece devir sözleşmesinin hükümsüzlüğü söz konusu olur.

Netice olarak senede bağlanmamış -çıplak- anonim ortaklık payı ve limited ortaklık paylarının mirasçılardan mal kaçırmak üzere bedelsiz veya çok düşük bedelli olarak muvazaalı devirlerinde mirasbırakanın tüm yasal mirasçıları yanında, mirasbırakanın alacaklıları da dahil olmak üzere menfaati olan herkes tarafından pay devrinin hükümsüzlüğü ileri sürülebilir. Böylelikle devredilen paylar terekeye döner ve mirasçılar yasal miras hisseleri oranında ortaklık payı üzerinde hak sahibi olurlar.

KAYNAKÇA

- Akıncı**, Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi, Sayram Yayınları, Konya 2012.
- Akkök**, Semih, Türk Hukuku'nda Miras Bırakanın Muvazaalı İşlemleri ve Buna Bağlanan Hukuki Sonuçlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Altaş**, Soner, Pay Defteri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Antalya**, O. Gökhan/**Sağlam**, İpek, Marmara Hukuk Yorumu, Miras Hukuku, C. III, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Arslanlı**, Halil, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, 3. Bası, İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, İstanbul 1960.
- Arslantürk**, Merve, Muris Muvazaası, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2019.
- Ayan**, Mehmet, Miras Hukuku, 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- Aydın**, Beyza Nur, Anonim ve Limited Şirketlerde Pay Kavramı ve Pay Devri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2022 (*Pay Devri*).
- Aydın**, Öztürk, Muris Muvazaası, Legal Kitabevi, İstanbul 2023 (*Muvazaa*).
- Bahtiyar**, Mehmet, Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Bahtiyar**, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 13. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2019 (*Ortaklıklar*).
- Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan, Şirketler Hukuku Dersleri, 7. Bası, Dora Yayıncılık, Bursa 2020.
- Bürği**, Wolfhart, Die Aktiengesellschaft (OR Art. 660-697), 5. Teil, Schulthess&CO AG, Zürich 1957.
- Can Bayhan**, Dilan, "Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaası Olarak Değerlendirilmeyen İşlemler", Dicle Akademi Dergisi, C. 2, S. 2, s. 179-200.
- Çonkar**, M. Halil, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının İspatlanması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.
- Derekaya**, Kemal Çağrı, Limited Şirketlerde Pay Devri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Domanıç**, Hayri, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi-II, Temel Yayınları, İstanbul 1988.
- Erdoğan**, İhsan, "Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, 1997, s. 114-123.
- Eren**, Fikret/**Dönmez**, Ünsal, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, C. I, m.1-48, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Eriş, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

Esener, Turhan, Türk Hususî Hukukunda Muvazaalı Muameleler, Fakülteler Matbaası, Ankara 1956.

Eviz, Esra, Muris Muvazaası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Gençcan, Ömer Uğur, Miras Hukuku, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

Gümüş, Mustafa Alper, “Alacağın Temliki Sözleşmesinin Şekli”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, Temmuz 2011, s. 9-34.

Gümüş, Mustafa Alper, İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.

Günay, Erhan, “Önalımda Muvazaa”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 118, 2016, s.109-118.

Halman Çetin, Emine, Tasarrufun İptali Muvazaa İnançlı İşlem ve Nam-ı Müstear, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Hatemi, Hüseyin, Miras Hukuku, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.

Hırş, Ernst, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, Hak Kitabevi, İstanbul 1948.

İnan, Ali Naim/**Ertas**, Şeref/**Albaş**, Hakan, İnan Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, 12. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

İnci, Onur, Yargıtay Uygulamasında Muris Muvazaası, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Karayağın, Yaşar, Mirasbırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı? Bir Tartışma, Turhan Kitabevi, Ankara 2000.

Kaya, Hasan/**Kaya**, Ayşenur, Muris Muvazaası Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Kendigelen, Abuzer, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1994.

Kendigelen, Abuzer/**Kırca**, İsmail, Şirketler Hukuku, C. III, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

Kılıç, Harun, Anonim Ortaklık Paylarının Devrinde Şekil Şartı, Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ’ye Armağan, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.

Kılıçoğlu, M. Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2021.

Kırca, İsmail/**Şehirali Çelik**, Feyzan Hayal/**Manavgat**, Çağlar, Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. I, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017 (*Borçlar*).

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Miras Hukuku, 3. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987 (*Miras*).

Meier-Hayoz, Arthur/**Forstmoser**, Peter, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 11. Auflage, Stämpfli Verlag AG, Bern 2012.

Nar, Ahmet, Türk Miras Hukukunda Tenkis, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

Nomer, N. Hâluk, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2018.

Oğuzman, M. Kemal/**Öz**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018 (*Borçlar I*).

Oğuzman, M. Kemal/**Öz**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018 (*Borçlar II*).

Oğuzman, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe, Eşya Hukuku, 16. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018.

Özkaya, Eraslan, İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Özüğür, Ali İhsan, Tenkis Muvazaa Mirasta İade Davaları, Adil yayıncılık, Ankara 1999.

Poroy, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014 (*Ortaklıklar I*).

Poroy, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017 (*Ortaklıklar II*).

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, 4. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Ruhi, Ahmet Cemal/**Ruhi**, Canan, Muris Muvazaası Davaları, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

von Steiger, Fritz, İsviçre’de Anonim Şirketler Hukuku, (Çev. Tahir Çağa), İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, İstanbul 1968.

Sapanoğlu, Süleyman, Muvazaa ve İnançlı İşlem Davaları, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

Sarı, Suat, Uygulamalı Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.

Sert Sütçü, Selin, Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Serozan, Rona, Taşınır Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2002.

Serozan, Rona/Engin, Baki İlkay, Miras Hukuku, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

Sevi, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Şener, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

Taşdelen, Nihat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.

Tekdoğan, Aydın, Muris Muvazaası Nedeniyle Açılan Tapu İptal ve Tescil Davaları, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024 (*Muris Muvazaası*).

Tekdoğan, Aydın, Mirasta Denkleştirme ve Tenkis Davaları, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024 (*Tenkis*).

Tekinay, Selâhattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Halûk/**Altop**, Atillâ, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1988.

Teoman, Ömer, Hisse Senetlerinin Devri, Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I, Hukuki Mütalaalar, Kitap 8, 2. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 1999.

Teoman, Ömer, Bağlı Nama Yazılı Pay (Senedi) ve Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramları Üstüne Düşünceler, Otuz Yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. I, 1971-1982, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000.

Tercier, Pierre/**Pichonnaz**, Pascal/**Develioğlu**, H. Murat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

Topuz, Murat, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasını Gösterir Emareler”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 15, S. 2-2, 2016, s. 709-727.

Türk, Ahmet, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Uçar, Sercan, Anonim Şirket Paylarının Devrinde Önalım ve Öncelik Hakları, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

Ülgen, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, N. Füsün, Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019.

von Tuhr, Andreas, (Çev. Cevat EDEGE), Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. I-II, Yargıtay Yayınları, Ankara 1983.

Yavuz, Nihat, Muvazaa İnançlı İşlem Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Yıldırım, Ali Haydar, “Limited Ortaklık Pay Devirleri Muris Muvazaası Nedeniyle Geçersiz Kılınabilir mi?”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, BTHAE, Ankara 2021, s. 235-261.

Yılmaz, Abdülkadir, Türk Hukukunda Muris Muvazaası, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.

Yılmaz, Süleyman/**Pınar**, Hamdi, “İnançlı İşlemlerin Muvazaalı İşlemlerle Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme”, AÜHFD, C. 68, S. 4, 2019, s. 959-998.

Yıldız, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1996.

www.bger.ch (Bger)

www.lexpera.com.tr (Lexpera)

www.karararama.yargitay.gov.tr (Yargıtay)